

PRZYKŁADY TROPÓW HARCERSKICH

(wersja robocza RN ZHP, przed finalną korektą językową)

SPIS TREŚCI

INICJATYWA	5
Bohaterowie na co dzień.....	
Harcerska redakcja.....	
Poznaj swoje prawa.....	
Tropy harcerzy otwartych serc.....	
ZARADNOŚĆ	12
Nietuzinkowa akcja zarobkowa.....	
Świadomi właściciele.....	
Tropem zawodów.....	
Cyberbezpieczeństwo.....	
Historia pieniądza.....	
Tropem cyklu produkcyjnego.....	
ODKRYWANIE	20
Eksperymentatorzy.....	
Tytani nauki.....	
Wynalazcy.....	
BRATERSTWO	26
Członkowie harcerskiej i skautowej rodziny.....	
HarcGraficjarze przeciw hejtom.....	
Każdy inny, wszyscy równi.....	
Przyjaciele seniorów.....	
OJCZYZNA	33

Dumni sportowcy.....	
Harcerze-artyści.....	
Tropem obieżyświatów.....	
Tropiciele historii.....	
Z kulturą na Ty.....	
CZŁOWIEK.....	40
Dobrze być sobą – prawdziwe piękno.....	
Harcerscy rowerzyści.....	
Mistrzowie haceli – stare i nowe gry podwórkowe.....	
Zdrowie przede wszystkim.....	
NATURA.....	46
Robinsonowie.....	
Młodzi przyrodnicy.....	
Propagatorzy zrównoważonego rozwoju - upcycling.....	
Przyjaciele środowiska naturalnego.....	
Czym są CZR.....	54

INICJATYWA

Tropiąc zastępem miejsca, gdzie warto podjąć INICJATYWĘ, zastanówcie się, gdzie Wasza dobra wola i rzetelna praca przydadzą się najbardziej. Zaczynjcie od swojego najbliższego otoczenia – je znacie przecież najlepiej – ale jeśli nadarzy się okazja, zróbcie coś pożytecznego także dla dzieci i młodzieży z dalszych krańców świata.

Bohaterowie na co dzień

Wprowadzenie: Co to znaczy dobroczynność, pomoc humanitarna? Czy braliście już udział w akcji pomocowej? Bez względu na to, czy będzie to Wasze pierwsze czy kolejne spotkanie z akcją charytatywną, zapraszamy do włączenia się w „czynienie dobra” dla innych.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Czy znacie jakąś polską lub ogólnopolską organizację/akcję charytatywną? Czy mówią Wam coś skróty: PCK, DKMS, WOŚP, UNICEF, PAH, WWF lub nazwy: Caritas, Budzik, Ekostraż, Szlachetna Paczka? Jeśli nie, to jest okazja, aby to nadrobić! Zbierzcie jak najwięcej informacji o działających w Polsce organizacjach charytatywnych (przy okazji koniecznie dowiedzcie się, co oznacza słowo „charytatywny”). Dowiedzcie się też, jakie organizacje działają w Waszej okolicy – z nimi będzie Wam łatwiej nawiązać kontakt. Pomyślcie, wysiłki której z nich chcielibyście wesprzeć.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Po dokonaniu zwiadu i wyboru akcji/organizacji pora na działanie. Żeby jednak przyniosło „dobro” musi być mądrze dobrane. Najlepiej skontaktujcie się z wybraną organizacją (poproście tu o wsparcie drużynowego lub przybocznego) i zapytajcie, czego im potrzeba. Może będzie to akcja promująca wśród Waszych rówieśników? A może udział w zbiórce rzeczy lub pieniędzy? Pamiętajcie, że nawet małe gesty się liczą. Poinformujcie drużynowego o swoich planach.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Co udało Wam się wspólnie osiągnąć? Jaka zmiana dokonała się z perspektywy adresatów Waszego działania? Czy dawanie potrzebującym swojego czasu, wysiłku czy pieniędzy okazało się dla Was równie przyjemne jak otrzymywanie tych samych rzeczy ze strony innych ludzi? A może nawet przyjemniejsze? Podzielcie się swoimi odczuciami z resztą drużyny oraz pochwalcie się realnym „dobrem”, które dzięki Wam się dokonało.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Cel 17: Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Harcerska redakcja

Wprowadzenie: Czy wiecie, że każdy z Was ma prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach Was dotyczących (gwarantuje to Wam konwencja o prawach dziecka)? Czy w Waszej szkole jest wydawana jakakolwiek gazetka, która umożliwia Wam to? Jeżeli nie, dowiedzcie się, jak można to skutecznie zmienić dzięki dziennikarstwu!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

Zastanówcie się, czym jest wolność słowa? Czy Wasza wolność słowa jest przestrzegana? Czy Wy sami oraz osoby w Waszym otoczeniu macie możliwość swobodnego wyrażania swoich poglądów? Wypiszcie media, za pomocą których moglibyście je wyrażać i zastanówcie się jakie możliwości mogą one Wam dać. Zastanówcie się, czym możecie podzielić się jako dziennikarze? Czy w Waszym otoczeniu dzieje się coś niezwykłego, co warto opisać? A może macie potrzebę podzielić się poglądami z innymi? Następnie spróbujcie swoich sił w roli dziennikarzy.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Nawiąż kontakt z nauczycielem opiekującym się gazetką szkolną i zapytaj, czy współpraca jest możliwa. Zorganizuj w szkole spotkanie dla rówieśników na temat wolności słowa. Zastanówcie się, jak możecie swobodnie wyrażać swoje poglądy i zaproście wszystkich do wspólnego redagowania szkolnej gazetki w formie papierowej lub internetowej (jeśli wasza szkoła nie prowadzi gazetki/strony internetowej to może być dobra okazja, aby zaproponować jej powstanie). A może zainicjujesz powstanie gazetki waszej drużyny, szczepu? Porozmawiajcie z drużynowym na ten temat.
- Zorganizuj pierwsze spotkanie redakcji waszej gazetki. Spisz tematy, o których chcecie pisać i podzielcie się, kto za który z nich odpowiada. Wyznaczcie termin na napisanie wszystkich tekstów.
- Skoordynuj zbieranie tekstów od wszystkich ich autorów. Pomóż im w razie potrzeby w ich dokończeniu.
- Dokonaj korekty ortograficznej i językowej wszystkich przestanych tekstów.
- Złóż gazetkę na podstawie zebranych tekstów i materiałów ilustracyjnych. Przygotuj ją do druku lub opublikuj w Internecie.
- Udaj się z zastępem do dyrekcji szkoły i poproś o nieodpłatne wydrukowanie przygotowanej przez was gazetki dla jej uczniów lub o udostępnienie gazetki na stronie szkoły. Pokażcie dyrektorowi, co przygotowaliście na komputerze. Skorzystajcie ze współpracy z nauczycielem, który opiekuje się szkolną gazetką.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zapytajcie swoją drużynę, co sądzą na temat Waszej gazetki. Razem z nimi zaplanujcie kolportaż wydrukowanej gazetki lub promocję internetowej wersji. Rozdajcie wszystkim zainteresowanym przygotowany przez was numer i zapytajcie ich o zdanie na temat artykułów oraz ich treści. W gronie redakcji Waszej gazetki podsumujcie zebrane opinie i reakcje Waszych rówieśników na jej temat. Jakie mieliście największe trudności w jej tworzeniu? Czy ktoś ograniczał Was w swobodnej, ale kulturalnej wypowiedzi na jej łamach? Zastanówcie się, czy udało Wam się zachęcić innych do zabierania głosu i wyrażania swojej opinii w tej formie. Na koniec odpowiedzcie sobie na pytanie, czy warto było ją wydać, a także czy chcecie przygotować następny jej numer oraz zaprosić kolejne osoby do jej współtworzenia?

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.

Poznaj swoje prawa

Wprowadzenie: Czy wiecie jakie przysługują Wam prawa w Waszej szkole i codziennym życiu? Czy zastanawialiście się, jak możecie je wykorzystać i do czego mogą one w ogóle Wam się przydać? Warto je znać i sprawdzić, jak bardzo mogą być Wam pomocne!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

Sprawdźcie, czy w Waszej szkole istnieje kodeks praw ucznia. Czy znacie Wasze prawa i obowiązki tam zapisane? Czy mieliście wpływ na uchwalanie tego kodeksu? Zastanówcie się, czy wymienione w nim Wasze prawa są respektowane na co dzień. Czy inni Wasi rówieśnicy mają świadomość ich istnienia?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Czy w Waszej szkole działa rzecznik praw ucznia, opiekun samorządu lub pedagog szkolny, do

którego możecie się zgłosić, kiedy sądzicie, że prawa ucznia są łamane? Zorganizuj dla zastępu spotkanie z taką osobą, podczas którego dowiedziecie się, na czym polega jego rola.

- Przygotuj razem z zastępem plakat, który będzie ilustrował przysługujące Wam prawa m.in. na podstawie Konwencji o Prawach Dziecka. Poszukajcie rzetelnych informacji dotyczących tych praw.
- Zorganizuj razem z zastępem pogadankę na temat praw dziecka. Jej odbiorcami mogą być osoby, z którymi spędzacie czas na co dzień lub też zaproszeni goście z waszego otoczenia. Pamiętajcie, by tematy pogadanki skonsultować z drużynowym.
- Przygotuj i przeprowadź razem z zastępem kampanię promującą prawa ucznia/dziecka w Waszej okolicy. Wykorzystaj w niej zgromadzone przez Was wnioski i zaprezentujcie je w dowolnej formie (plakaty, akcja w mediach społecznościowych, apel w szkole, FlashMob w trakcie długiej przerwy, happening itp.). Pomysły skonsultujcie z drużynowym.
- Na jakich zasadach działa samorząd w Waszej szkole? Co może Wam dać posiadanie tam swojego reprezentanta? Czy macie w nim harcerskich przedstawicieli? Zorganizuj dyskusję na ten temat w drużynie i zastanówcie się, czy nie macie spośród Was potencjalnego kandydata do samorządu, który będzie reprezentował w nim Wasz głos – zadanie dla zastępowego.
- Zorganizuj wspólne oglądanie w zastępie filmu dotyczącego walki o swoje prawa. Propozycje: Sekrety wojny (reż. D. Bots, Holandia 2014), Selma (reż. Ava DuVernay, USA/Wielka Brytania 2014), Chłopiec i świat (reż. A. Abreu, Brazylia 2013), Fritzi - przyjaźń bez granic (M. Bruhn, R. Kukula, Niemcy 2019), Jak ukraść psa? (Kim Sung-ho, Korea Południowa 2014), Lek na całe zło (reż. T. Schram, Holandia 2014), Mamo, Kocham cię (reż. J. Nords, Łotwa 2013), Małpia afera (reż. J. Nijenhuis, Holandia 2015), Nowy (reż. R. Rosenberg, Francja 2015), Żałuję (reż. D. Schram, Holandia 2013), Storm. Opowieść o odwadze (reż. D. Bots, Holandia 2017), Powrót do Brundibára (reż. D. Wolfspenger, Niemcy/Czechy 2014), Rabarbar (reż. M. de Cloe, Holandia 2014)

3. Podsumujcie, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zastanówcie się, czy Wy i Wasi rówieśnicy wykorzystujecie na co dzień przysługujące Wam prawa. Czy dzięki przeprowadzonym przez Was działaniom udało się innym pomóc lub uświadomić ich, do czego mają prawo na co dzień? Zaprezentujcie zebranie wnioski Waszej drużynie. Podsumujcie, jakie mieliście największe trudności w trakcie realizacji tego tropu, a z czego jesteście najbardziej dumni.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 5: Osiągnięcie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Tropy harcerzy otwartych serc

Wprowadzenie: Rozejrzyjcie się wokół i zobaczcie, czy ktoś właśnie Was nie potrzebuje! Mały gest, dobre słowo, wspólne spędzenie czasu, wszystko to może wywołać wielki uśmiech na twarzy drugiej osoby.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

W czasie zwiadu znajdźcie najbliższą świetlicę/dom środowiskowy/dom dziennego pobytu dla dzieci w swojej okolicy. Poproście o pomoc drużynowego lub przybocznego w nawiązaniu kontaktu. Zaproponujcie przeprowadzenie dla przebywających tam dzieci zajęć (jednorazowych lub cyklu np. trzech spotkań) tematycznych, np. z technik harcerskich, plastycznych, gier i zabaw.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Poszukaj w Internecie świetlicy/domu środowiskowego/domu dziennego pobytu.
- Znajdź kontakt i poproś drużynowego/przybocznego, aby skontaktował się z osobą, z którą ustalicie przebieg Waszej wizyty.
- Dopasuj termin wyjazdu do świetlicy do możliwości wszystkich członków zastępu.
- Znajdź najlepsze połączenie komunikacji miejskiej i zaplanuj trasę. Poproś zaufaną osobę dorosłą, aby pojechała z Wami.
- Znajdź płyty i zabawy, które możecie przeprowadzić w trakcie zajęć.
- Zrób listę potrzebnych materiałów. Sprawdź, czy masz je w domu lub harcówce. Jeśli nie - zrób zakupy. Ustal z kimś z kadry drużyny sposób finansowania tych zakupów.
- Przygotuj piosenkę lub płaś i naucz jej/jego pozostałych członków zastępu. Następnie nauczcie tej piosenki/pląsu uczestników waszych zajęć.
- Zrób zdjęcia podczas pobytu w świetlicy i stwórz krótką relację.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Czy dawanie innym może dawać radość nam samym? Opowiedzcie o swoich wrażeniach na zbiorce drużyny i przedstawcie fotorelacje na forum drużyny lub pochwalcie się swoimi osiągnięciami w mediach społecznościowych. Zachęćcie inne zastępy do pomagania innym. Powiedzcie, dlaczego warto pomagać innym.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie.

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

ZARADNOŚĆ

„Do odważnych świat należy!”, a któż mniej boi się wyzwań niż harcerki i harcerze? Podążając tropem ZARADNOŚCI szybko przekonacie się, że świat pieniędzy nie dotyczy wyłącznie dorosłych. Zobaczcie, jak już dziś możecie uczynić świat bardziej

sprawiedliwym a swoją zawodową przyszłość bardziej zrozumiałą.

Nietuzinkowa akcja zarobkowa

Wprowadzenie: Mówi się, że „bez pracy nie ma kołaczy” i że „żadna praca nie hańbi”. A czy Wy już znacie smak własnoręcznie zarobionych pieniędzy?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, jak osoby w Waszym wieku mogą zarobić pieniądze. Może Wasza drużyna organizowała już akcje zarobkowe? Może próbowaliście sprzedawać jakieś produkty (np. własne prace plastyczne, lemoniadę domowej roboty) lub usługi (np. kąpiele czworonogów, mycie okien, koszenie trawy). Na pewno warto poradzić się drużynowego i poprosić o jego asystę, kiedy już wybierzeć najlepszy pomysł.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Starannie przemyślcie Waszą akcję i podzielcie się zadaniami. Dopytajcie drużynowego lub skarbnika drużyny/szczepu, jak wygląda takie zarobkowanie od strony prawnej oraz poproście, aby w Waszym imieniu zgłosili Waszą akcję zarobkową do hufca. Kiedy już podliczycie zarobione środki, zapytajcie rodziców o koszty Waszego codziennego utrzymania. Ile sztuk chleba i mleka moglibyście za to kupić? Ile dni moglibyście korzystać z prądu i gazu za uzyskaną kwotę? Całym zastępem ustalcie, na co przeznaczą zarobione pieniądze i dokonajcie zakupu rozsądnie.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Jakie odczucia towarzyszyły Wam podczas zarabiania i wydawania pieniędzy? Czy zakup dokonany z kieszonkowego cieszyłby Was tak samo? Pochwalcie się na forum drużyny efektami Waszej pracy.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Świadomi właściciele

Wprowadzenie: Nie ma rzeczy niczyich. Niektóre przedmioty – jak para butów, którą masz właśnie na sobie – mają jednego właściciela. Inne są wspólne; należą do Twojej rodziny, do Twojego miasta, Twojego państwa, a nawet jak nasza Ziemia do całej wspólnoty ludzkiej (a nawet więcej, bo także do zwierząt i roślin). O wszystkie należy dbać, bo ich uszkodzenie lub utrata przynosi konkretnym osobom konkretną szkodę.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Rozejrzyjcie się wokół siebie, zewsząd otaczają nas rzeczy i choć „nie samym chlebem żyje człowiek”, to byłoby nam bardzo trudno się obyć bez materialnych przedmiotów. Żeby rzeczy służyły nam jak najdłużej, trzeba się o to postarać. Z nie mniejszą troską należy traktować rzeczy wspólne: tak zwane „wspólne dobro” jest tym bardziej narażone na niszczenie, że z reguły korzysta z niego wiele osób na raz. Pomyślcie, jakim wspólnym rzeczom przydałoby się z Waszej strony więcej troski.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Kiedy już w wyniku zwiadu znajdziecie dobra, których naprawa lub konserwacja będzie pożyteczna dla Waszej wspólnoty, poproście drużynowego o skontaktowanie Was z osobą, która jest za nie odpowiedzialna. Jeśli zdecydowaliście się zadbać o szkolny park, najlepszą osobą do współpracy będzie pan woźny. Jeśli uważacie, że koce w magazynie szczepu wymagają odświeżenia, to zgłóście się do kwatermistrza szczepu. Jeśli chodzi o jakieś rzeczy i miejsca użyteczności publicznej, powiadomcie właściwy urząd gminy (np. za pomocą portalu NaprawmyTO.pl, <https://brudnotu.fundacijabos.pl/>). Przy wykonywaniu wybranej pracy warto poszukać sojuszników wśród osób dorosłych (niekoniecznie z drużyny), aby dzięki temu działać więcej. Postarajcie się dobrze rozeznaczyć potrzeby i rzetelnie wykonać potrzebne prace – od Waszej staranności zależy komfort wielu osób.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Zastanówcie się w Waszym gronie, czy Wasza praca była pożyteczna. Czy dzięki jej wykonaniu w przyszłości będziecie bardziej dbali o rzeczy swoje i cudze? Opowiedzcie pozostałym zastępom Waszej drużyny o tym, co Wam się udało osiągnąć, a co jeszcze jest do zrobienia. Może dzięki temu ich także zachęcicie do większej troski o wspólne dobro.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Tropem zawodów

Wprowadzenie: Kim chcecie zostać w przyszłości? Piosenkarką, lekarzem, a może strażakiem? Ale czy na pewno wiecie, z czym wiąże się taka praca? Niektóre prace są bardzo przyjemne, a inne bardzo odpowiedzialne. A może właśnie wybierzesz coś innego? Może masz w sobie świetne predyspozycje do bycia fryzjerem, pielęgniarzem albo mechanikiem? Każda praca jest ważna. Nie musicie teraz podejmować decyzji. Zobaczcie, jak dużo jest zawodów i możliwości, żebyście w przyszłości mogli wybrać, co będziecie chcieli naprawdę robić.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, gdzie możecie znaleźć informacje o różnych zawodach. Może uda Wam się odwiedzić jakieś miejsce pracy (np. Waszych rodziców lub starszego rodzeństwa). Poznajcie osoby związane z różnymi zawodami, które opowiedzą Wam czym się zajmują. A może zaprosicie kogoś do siebie na zbiórkę?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Podzielcie się zadaniami i zdobądźcie jak najwięcej informacji o różnych zawodach. Poproście drużynowego, przybocznego lub rodzica o pomoc w skontaktowaniu się z przedstawicielami różnych zawodów. Zdobytą wiedzę upowszechnijcie wśród swoich rówieśników. Możecie nagrać wywiady lub reklamy poszczególnych zawodów. A może sami wcielicie się w role i odegracie scenki? W swoich działaniach pamiętajcie, aby każdy członek Waszej grupy dowiedział się również czegoś dla siebie.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy po poznaniu większej ilości zawodów, któryś spodobał Wam się najbardziej? Czy może któryś zawód okazał się zupełnie inny niż go sobie wyobrażaliście? Czy uważacie, że każda praca jest pożyteczna i ważna? Może warto zrobić na ten temat burzę mózgów? Podzielcie się swoimi myślami z innymi i zaprezentujcie swoje wymarzone zawody drużynie.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 1: Eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Cyberbezpieczeństwo

Wprowadzenie: Wirtualne pieniądze, wirtualne zakupy – czy to wygoda, bezpieczeństwo i anonimowość? A może ryzyko, utrata prywatności i mnóstwo zagrożeń? Z pewnością jedno i drugie. Zatem jak bezpiecznie korzystać ze zdobyczy nowoczesnych technologii?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jak bezpiecznie korzystać z wirtualnych pieniędzy; uwzględnijcie bezpieczeństwo tożsamości, haseł i kont, zakupy przez Internet, wiarygodność stron w Internecie itp. Jakie kłopoty najczęściej spotykają nieuważnych użytkowników?

Spytajcie osób w swoim otoczeniu, w jaki sposób one korzystają z Internetu – z jakich usług, przy zachowaniu jakich środków bezpieczeństwa? Czy kiedykolwiek zdarzyła im się w związku z tym niebezpieczna sytuacja? Jak można było temu zapobiec?

Przygotujcie zestawienie najważniejszych zasad bezpieczeństwa w tym zakresie.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Korzystając ze zdobytej wiedzy przeprowadźcie kampanię promującą zasady cyberbezpieczeństwa w swojej społeczności – wśród znajomych, rodziny, sąsiadów.

Przygotujcie plakaty lub ulotki, zwracając uwagę na poprawną treść i atrakcyjną formę przekazu.

Zorganizujcie spotkanie np. dla członków Waszych rodzin, na którym przedstawicie, jak bezpiecznie korzystać z usług internetowych.

Może macie w swoim otoczeniu osoby, które boją się korzystać z Internetu? Pomóżcie im bezpiecznie wykonać zaplanowaną operację (zakupy przez Internet, wyszukanie informacji o lekach, umówienie wizyty u lekarza, założenie konta w serwisie społecznościowym itp.).

Możecie też przeprowadzić akcję informacyjną w Internecie (np. poprzez Facebook).

Zapytajcie uczestników akcji, czy była dla nich pomocna.

3. Podsumujcie, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Przeanalizujcie, jaką wiedzę mieli Wasi rozmówcy przed Waszą akcją, jak oceniacie przydatność i efektywność akcji. Co warto powtórzyć, a co zrobilibyście inaczej?

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 9: Budowanie stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wspieranie innowacyjności

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Historia pieniądza

Wprowadzenie: Czy zastanawialiście się, skąd się wziął pieniądz? Dlaczego mały kawałek papieru jest wartościowy i może być wymieniony na przedmioty o wiele bardziej wartościowe?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przeprowadźcie zwiad na temat historii pieniądza. Poszukajcie w różnych źródłach (Internecie, muzeum, banku) informacji na temat historii pieniądza, wymiany barterowej oraz wymienności pieniądza na złoto. Dowiedzcie się, jakie waluty istniały na terenie Polski w przeszłości – jakie były ich nominały oraz nazwy. Od kiedy obowiązują obecna waluta – polski złoty?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Porozmawiajcie z przedstawicielami innych pokoleń (rodzicami, dziadkami) o tym, jakie oni pamiętają pieniądze w Polsce i co można było za nie kupić. Poszukajcie starych monet i banknotów. Wykonajcie album (fizyczny lub elektroniczny), w którym umieścicie wzory monet i banknotów (falsyfikatów) obowiązujących w Polsce w poszczególnych latach oraz informacje

zebrane w punkcie „Zaplanujcie”. Poszukajcie informacji o tym, co można było kupić za 100 PLN (lub inny nominat) w poszczególnych latach w Polsce. Przedstawcie w ciekawej formie informacje o denominacji złotych w 1995 r. – w rozmowie z rodzicami lub dziadkami dowiedzcie się, jak oni pamiętają denominację, czy trudno było im się przestawić na nowe nominały pieniądza gotówkowego?

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zebrane informacje i opracowania zbierzcie w całość. Przedstawcie je pozostałym członkom drużyny w wybranej przez siebie formie (np. współorganizując ciekawą zbiórkę). Zdobyte informacje możecie również podzielić się na stronie waszego środowiska na portalu społecznościowym. Jako podsumowanie opracujcie z pozyskanych informacji ciekawą formę, którą wykorzystacie w przyszłości w celu utrwalenia i nauczania pozostałych osób z drużyny, np. grę planszową, grę fabularną, grę ekonomiczną.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Tropem cyklu produkcyjnego

Wprowadzenie: Czy zastanawialiście się, jak produkt ostateczny (taki jak oranżada, chleb, krzesło, kwiatek, młotek, komputer itp.) trafia do sklepu? Z jakich komponentów się składa? Skąd są one pochodzą? Ile wysiłku, wiedzy i technologii włożono w produkcję tego dobra?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Odwiedźcie wybrany i interesujący was sklep (np. spożywczy, RTV AGD, sportowy, supermarket). Poszukajcie produktu, który wytwarzany jest w Polsce (najlepiej w pobliżu Waszej miejscowości) lub takiego, którego komponenty są produkowane w waszej okolicy (np. element elektroniczny dla sprzętu RTV AGD albo składnik dla produktów spożywczych).

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Prześledźcie w pierwszej kolejności drogę dystrybucji wybranego przez was produktu. Gdzie jest produkowany i do jakich sklepów trafia w Polsce i na świecie?

Spróbujcie nawiązać kontakt z jego producentem. Dowiedzcie się, z jakich komponentów składają się ich wyroby i skąd pochodzą. Może uda Wam się odwiedzić zakład produkcyjny? Na podstawie ceny wybranego produktu oszacujcie koszty jego produkcji – jaką część jej wartości mogą stanowić komponenty, a jaką robocizna? Poszukajcie za pomocą Internetu podobnych produktów wytwarzanych w Polsce i na świecie. Porównajcie podobne dobra, ale pochodzące od różnych producentów, różniące się pod względem jakości, ceny, dostępności w sklepach. Czym się różnią? Sprawdźcie, czy porównywane przez was produkty są zgodne z zasadami Fair Trade.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

W swoim gronie wraz z osobą dorosłą (jednym z rodziców, drużynowym, przybocznym) zastanówcie się, z czego wynikają różnice w cenie tych samych lub podobnych produktów. Czy przy kształtowaniu ceny i jakości wykorzystywana jest siła firmy (globalny producent, tańsza siła robocza, agresywniejsza reklama). Gdybyście to Wy byli właścicielami fabryki, co zmienilibyście w omawianym przez was produkcie? Stwórzcie prezentację podobnego produktu tak, jak chcielibyście go produkować Wy – od idei (co chcecie zapewnić klientom i jak różni się Wasz produkt od innych), poprzez pomysł na produkcję i dystrybucję, aż po pomysł na opakowanie, oprawę graficzną i reklamę. Stworzoną koncepcję zaprezentujcie w dowolny sposób – poprzez prezentację, którą pokażecie w drużynie, za pomocą gazetki (lub innej promocyjnej formie), która opowie o Waszym pomysle i wyjaśni, dlaczego dokonaliście takich, a nie innych wyborów.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich ludzi

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

ODKRYWANIE

O harcerkach i harcerzach mówi się, że zawsze chcą więcej wiedzieć niż wiedzą i umieć więcej niż umieją. Czy tak jest także z wami? Tropy dotyczące ODKRYWANIA wychodzą tej potrzebie naprzeciw: pozwalają przeprowadzać własne doświadczenia i

eksperymenty oraz zgłębiać tajniki nauki i techniki.

Eksperymentatorzy

Wprowadzenie: W każdym z nas drzemie ciekawość świata. Zastanawiamy się „A co by się stało, gdyby tak...?” i od czasu do czasu eksperymentujemy, by dowiedzieć się tego. Realizując ten trop poczujecie radość z eksperymentowania i doświadczycie emocji, które towarzyszą naukowcom w ich pracy. A przy okazji może dowiedziecie się czegoś ciekawego o otaczającym nas świecie?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

W gronie zastępu zastanówcie się, z jakiej dziedziny nauki chcielibyście przeprowadzić doświadczenia lub eksperymenty. Poszukajcie w Internecie ich ciekawych przykładów – takich, jakie moglibyście wykonać sami (pamiętając o zasadach bezpieczeństwa). Jeśli potrzebujecie inspiracji, możecie wykorzystać te opisane poniżej. Ale nie poprzestawajcie na nich – tylko pamiętajcie, aby ich wybór skonsultować z drużynowym lub innym pełnoletnim opiekunem.

Przydatne linki:

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/chce-wiedziec-wiecej-niz-wiem-umiec-wiecej-niz-umiem/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Przeprowadźcie serię doświadczeń lub eksperymentów. Pamiętaj, że musi być przy tym ktoś starszy. Zastanówcie się, jakich zasad należy przestrzegać podczas eksperymentowania i zastosujcie je w praktyce. Zgłębcie dowolną dziedzinę nauki – pamiętając, że eksperymentuje się nie tylko w naukach przyrodniczych, ale również humanistycznych. Poszukajcie informacji o słynnych udanych i nieudanych eksperymentach.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Korzystając z pomocy nauczyciela, rodzica, drużynowego lub innej pełnoletniej osoby, sporządź listę zasad bezpieczeństwa, które obowiązują podczas eksperymentowania.
- Przeprowadź doświadczenie ze skaczącym jajkiem (opis znajdziesz w internecie). Przedstaw jego wyniki zastępowi wraz z naukowym uzasadnieniem.

- Znajdź w internecie przepis na wykonanie musujących kul do kąpieli. Wraz z zastępem przygotujcie je dla swoich bliskich. W razie potrzeby poproś o pomoc w zachowaniu właściwych proporcji drużynowego lub przybocznego.
- Poszukaj metod na sporządzenie „niewidocznego pisma”. Przygotuj za jego pomocą listy do innych zastępów (treść ustal z zastępem) i doręcz je. W razie potrzeby, podpowiedz adresatom, jak odczytać wiadomość. Przekaż zastępowi tę tajemną wiedzę.
- Przygotuj elementy niezbędne do zrobienia lawy w butelce lub wulkanu (opis doświadczenia znajdziesz w internecie, ale pamiętaj, że należy je wykonywać pod opieką dorosłego i koniecznie nna świeżym powietrzu, a nie w pomieszczeniu). Przeprowadź pokaz dla rodziny lub kolegów oraz zastępu w taki sposób, aby ktoś mógł Ci asystować i uczestniczyć w nim. Podaj widzom naukowe uzasadnienie.
- Poszukaj w internecie filmików z różnymi doświadczeniami naukowymi. Najciekawsze zaprezentuj zastępowi (możesz je wykonać, opowiedzieć jego przebieg lub pokazać dany filmik).
- Nagraj film lub udokumentuj zdjęciami jeden z Waszych eksperymentów. Zamieść w sieci w miejscu dostępnym dla pozostałych członków drużyny.

PAMIĘTAJCIE, ŻE PRZY KAŻDYM EKSPERYMENCIE MUSI TOWARZYSZYĆ WAM OSOBA DOROSŁA.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumowując zrealizowany trop w gronie Waszego zastępu, pomyślcie, co było najłatwiejsze, a co najtrudniejsze w tym działaniu. Przypomnijcie sobie najciekawsze doświadczenia oraz ich wyniki. Czy pamiętacie jeszcze, jakie były ich naukowe uzasadnienia? Czy ktoś z Was „złapał bakcyła” i ma w planach dalsze eksperymentowanie? Zbierzcie wyniki i opisy waszych eksperymentów i przedstawcie w drużynie. Zastanówcie się, w jakiej formie to przedstawicie. Może zorganizujecie warsztaty?

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Tytani nauki

Wprowadzenie: Uczymy się przez całe życie. A skoro tak, to uczmy się szybko i skutecznie. Dzięki realizacji tego tropu osiągniecie mistrzostwo w uczeniu się i poznacie różne metody zdobywania wiedzy. Pomożecie również tym, którzy mają problemy z zapamiętywaniem informacji. Przy okazji rozbudziecie też swoją kreatywność oraz ugruntujecie posiadane wiadomości.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

Zróbcie burzę mózgow. Zastanówcie się, dlaczego tak wiele osób ma problemy w szkole związane z tym, że nie potrafią czegoś zapamiętać? Może sami należycie do tej grupy osób? Przypomnijcie sobie, co pomaga Wam w przyswajaniu różnych informacji? Jakie macie sposoby na uczenie się? Jakie przedmioty lubicie i jaką wiedzę chcielibyście zainteresować kolegów ze szkoły?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Zastanówcie się, jaka dziedzina wiedzy szkolnej Was szczególnie interesuje. Wykonajcie kilka pomocy dydaktycznych (np. w formie plakatu, ulotki, modelu, makiety, rzeźby, gry edukacyjnej typu memory czy domino, krzyżówki, mapy myśli itp.), dzięki którym możliwe będzie zapamiętanie danych informacji na kilka różnych sposobów – dzięki zmysłowi wzroku czy dotyku lub poprzez ruch. Wykorzystajcie różne techniki plastyczne, kolory, faktury. Niech Wasze pomoce przekażą wiedzę i pomogą ją utrwalić. Zaprezentujcie swoje pomoce w wybranej szkole – być może znajdziecie na to czas na długiej przerwie albo podczas dni otwartych, po lekcjach lub zrobicie ich wystawę w szkolnej bibliotece? Może któryś z nauczycieli będzie zainteresowany umieszczeniem ich w swojej pracowni lub wykorzystaniem na kółku naukowym?

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Dowiedz się, jakie informacje szczególnie trudno zapamiętać kolegom z Waszych klas. Zebrane informacje zaprezentuj na zbiórce. Dowiedz się, jakimi dziedzinami wiedzy interesują się członkowie Twojego zastępu i jakie są ich ulubione przedmioty szkolne. Poprowadź dyskusję, podczas której wybierzeć tematykę Waszych pomocy szkolnych – biorąc pod uwagę potrzeby kolegów oraz Wasze zainteresowania – zadanie dla zastępowego.
- Znajdź informacje w internecie, kim są słuchowcy, wzrokowcy i kinestetycy. Zaprezentuj na zbiórce, czym różnią się te sposoby uczenia się.
- Pokieruj wykonaniem pomocy dydaktycznych. Dopilnuj, by ich autorzy dobrze sprawdzili informacje, które zamieszczają.
- Wyszukaj informacje na temat technik szybkiego uczenia się. Poproś o pomoc drużynowego w znalezieniu specjalisty w tym zakresie. Możesz też poprosić o pomoc nauczyciela lub pedagoga szkolnego.
- Poproś zaprzyjaźnionego nauczyciela (lub kilku), by przyglądnął się Waszym pomocom i sprawdził, czy nie zawierają błędów, zanim je zaprezentujecie na forum. Możecie też skupić się na przydatnych w szkole „technikach szybkiego czytania i uczenia się”:
- Przy pomocy kadry drużyny i reszty zastępu zorganizuj grę terenową z technik szybkiego uczenia się. Zaproś na nią całą drużynę/drużyny z twojego środowiska/inne zaprzyjaźnione drużyny harcerskie.
- Znajdź sposób na to, by inni uczniowie mogli poznać lub wykorzystać Wasze pomoce dydaktyczne bądź poznali techniki szybkiego uczenia się. Jeśli jest to utrudnione, skorzystaj z pomocy drużynowego podczas kontaktów ze szkołą.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumowując zrealizowany trop w gronie Waszego zastępu, pomyślcie, co było najłatwiejsze, a co najtrudniejsze w tym działaniu. Zastanówcie się, co zyskaliście dzięki wykonaniu pomocy

dydaktycznych – czego sami się nauczyliście, co odkryliście? Zapytajcie zaprzyjaźnionych nauczycieli, co sądzą o wykonanych przez Was pomocach.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Wynalazcy

Wprowadzenie: Naukowcy wiedzą, że nie ma wiedzy bezużytecznej – prędzej czy później każde odkrycie znajdzie swoje zastosowanie w praktyce życia codziennego. Mikrofalówkę wynalazł inżynier Percy Spencer podczas prac nad radarem wojskowym. Kiedy go testował, ze zdziwieniem zauważył, że promienie mikrofalowe rozpuściły czekoladowy batonik, który miał przy sobie. Spencer z ciekawości zaczął podgrzewać inne przedmioty i dopiero wtedy odkrył potencjał tego rodzaju promieniowania. Poznajcie historie różnych wynalazków i ich twórców. Może zainspiruje Was to do opracowania własnego patentu?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

Poszukajcie informacji o wybitnych wynalazcach i wizjonerach świata nauki – np. o Leonardzie da Vinci, którego maszyny wyprzedzały swoje czasy o stulecia. Zastanówcie się, jakimi cechami muszą charakteryzować się naukowcy, aby osiągnąć sukces w swojej dziedzinie. Czy posiadacie część z nich albo wszystkie? Nad którymi chcielibyście popracować, by w niedalekiej przyszłości dokonać przełomu w nauce?

Przydatne linki:

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/chce-wiedziec-wiecej-niz-wiem-umiec-wiecej-niz-umiem/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Poszukajcie informacji o różnych zdobyczach techniki. Zastanówcie się, jak wyglądałoby nasze życie bez nich? Odwiedźcie miejsca, w których znajdują się wytwory ludzkiej zaradczości z różnych epok (np. skanseny, muzea, izby pamięci, prywatne zbiory itp.). Dowiedzcie się, nad jakimi wynalazkami pracują obecnie światowi naukowcy. Pomyślcie nad tym, jaki problem moglibyście sami rozwiązać i stwórzcie własny prototyp wynalazku.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Poszukaj informacji o wynalazcach (3 lub więcej), których odkrycia zrewolucjonizowały nasze życie. Przedstaw ich dokonania na forum zastępu w dowolnej formie (może być to gawęda, plakat, makieta itp.).
- Wraz z zastępem zastanów się, jakie cechy posiadają osoby, które dokonały przełomowych odkryć w świecie techniki. Spisz je i udostępnił zastępowi, by każdy mógł sam zastanowić się nad tym, które cechy posiada, a które chciałby wypracować czy wzmocnić. Porozmawiajcie o tym na zbiórce.
- Przyniesź na zbiórkę przedmiot, który jest przykładem zdobyczy techniki i opowiedz o zasadach jego działania oraz prawidłowego użytkowania.
- Zorganizuj wyjście zastępu do miejsca, w którym są przechowywane zdobycze techniki z dowolnego okresu historycznego. Poproś zaufaną osobę dorosłą (członka kadry drużyny lub opiekuna) by udała się tam z Wami.
- Pokieruj wykonaniem przez zastęp prostego, wymyślonego przez Was wynalazku, który ułatwi wykonywanie dowolnej, codziennej czynności lub rozwiąże jakiś problem.
- Znajdź sposób na upowszechnienie wiedzy o Waszym wynalazku tak, by przydał się większej liczbie osób. Zrealizuj go. Możecie nagrać film z tutorialiem i zaprezentować go np. reszcie drużyny, rodzicom, kolegom z klasy.
- Przeprowadź w zastępie dowolne ćwiczenie, które rozwija kreatywność.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumowując zrealizowany trop w gronie Waszego zastępu, pomyślcie, co było najłatwiejsze, a co najtrudniejsze w tym działaniu. Zastanówcie się, jak systematycznie pracować nad sobą, by osiągnąć sukces w dziedzinie nauki lub zainteresowań. Dowiedzcie się, jakie reakcje i opinie wywołał Wasz wynalazek. Może już macie pomysł na jego ulepszenie?

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 9: Budowa stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wsparcie innowacyjne

BRATERSTWO

Jak wiemy „Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza”. Tropy BRATERSTWA poświęcone są rozwijaniu pozytywnej postawy wobec innych osób. Poznawajcie także ludzi, którzy różnią się od Was np. wiekiem, narodowością

czy poglądami. Może niektórzy z nich są z jakiegoś powodu dyskryminowani. Poznajcie, zaakceptujcie inność, a jeśli będzie trzeba – udzielcie wsparcia, najlepiej jak potraficie!

Członkowie harcerskiej i skautowej rodziny

Wprowadzenie: „Bo wszyscy harcerze to jedna rodzina, starszy czy młodszy, chłopak czy dziewczyna” głosi jedna z popularnych piosenek – udowodnijcie, że to prawda i prześlijcie moc serdecznych życzeń do bliższych i dalszych członków tej rodziny.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się wspólnie czym jest dla Was osobiście bycie częścią harcerskiej i skautowej rodziny oraz co możecie zrobić, aby być z tą rodziną w dobrym kontakcie.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Z okazji Dnia Myśli Braterskiej (albo w jakiś inny wybrany dzień roku) własnoręcznie przygotujcie kartki z serdecznymi życzeniami w kilku językach. Te z treścią w języku polskim wyślijcie do przedstawicieli wszystkich organizacji harcerskich (poza ZHP), które działają na terenie Waszego województwa. Te zaś w obcych językach wyślijcie do przedstawicieli organizacji skautowej, której członkowie są wyznawcami jednej z głównych religii świata.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Czas na zwiad - znajdź informacje odnośnie tego, jakie organizacje harcerskie (poza ZHP) działają na terenie Waszego województwa. Z pomocą przybocznego lub innego starszego harcerza pozyskaj kontakty do drużyny z każdej z nich.
- Z pomocą drużynowego/przybocznego znajdź najbliższego Wam instruktora ZHP, który specjalizuje się w kontaktach zagranicznych i poproś o kontakty do skautów z wybranych przez Was państw.
- Ułóż treść życzeń w języku polskim.
- Z pomocą wybranej osoby dorosłej (rodzica, nauczyciela języka obcego) przetłumacz treść życzeń na potrzebne języki.
- Zapewnij materiały plastyczne do wykonania kartek z życzeniami (weź z domu/z harcówki,

kup).

- Po wykonaniu kartek i wpisaniu treści życzeń wyślij je pocztą do adresatów.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumowując zrealizowany trop w gronie Waszego zastępu pomyślcie, co było najłatwiejsze, a co najtrudniejsze w tym działaniu. Czy wiedzieliście wcześniej, że w wybranych przez Was państwach także odbywają się zbiórki dokładnie takie jak Wasze? Czas na burzę mózgow. Podzielcie się najciekawszymi odkryciami z resztą drużyny.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

HarcGrafciarze przeciw hejtom

Wprowadzenie: Przeszkadza Wam mnóstwo obraźliwych haseł i wyzwisk, które szpecą mury i budynki w otoczeniu Waszego miejsca zamieszkania? Chcielibyście to zmienić, ale nie wiecie jak? Chcecie zostać HarcGrafciarzami i zamalować je wszystkie? Zapoznajcie się z tą propozycją, aby dowiedzieć się, jak to zmienić i zostać HarcGrafciarzem!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zorganizujcie zastępowy zwiad po okolicy Waszego zamieszkania i odnajdźcie jak najwięcej ścian, na których napisane są obraźliwe teksty, wulgaryzmy czy inne formy mowy nienawiści. O Waszym zwiadzie powinien wiedzieć Wasz drużynowy oraz Wasi rodzice/opiekunowie (poinformujcie ich, gdzie dokładnie będziecie i kiedy wrócicie). Znalezione ściany zaznaczcie dokładnie na mapie okolicy i sfotografujcie, aby móc je później przedstawić drużynie i osobom decyzyjnym o ich zamalowaniu. W trakcie zwiadu postarajcie też podpytać sąsiadów, do kogo należą budynki, na których znajdują się obraźliwe napisy.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Dowiedz się, czym jest zjawisko „hejtu” i do jakich negatywnych skutków może ono prowadzić. Przekaż zebrane wnioski na zbiórce zastępu np. w formie gry fabularnej lub quizu.
- Przygotuj dokładną mapę z zaznaczonymi miejscami występowania „hejtów” na okolicznych ścianach czy murach. Mapę można wykonać również internetowo – wtedy dodaj do niej także zrobione przez Was zdjęcia.
- Zorganizuj razem z zastępem zbiórkę drużyny, na której podzielicie się zdobytymi informacjami na temat „mowy nienawiści”, a także przedstawicie efekty zwiadu. Zadbaj nie tylko o treści, ale i atrakcyjną formę zbiórki (może warto zorganizować mini konkurs lub wpleść nową wiedzę w ulubiony rodzaj gry terenowej)
- Na Radzie Drużyny przeanalizujcie, czy w drużynie nie ma problemu z mową nienawiści. Wypracujcie wspólny plan działania, jaki można zastosować wobec problemu mowy nienawiści w drużynie lub w Waszej okolicy – to zadanie dla zastępowego.
- Razem z drużynowym lub przybocznym zgłóście właściwej osobie w urzędzie lub do wyspecjalizowanej fundacji chęć zamalowania napisów.
- Po uzyskaniu zgody zorganizuj akcję zamalowywania obraźliwych napisów. Jeśli napisów jest zbyt wiele na możliwości Waszego zastępu, zaprosz do pomocy całą drużynę.
- Sfotografuj efekty Waszych prac – czyste, zamalowane mury lub ściany budynków. Przygotuj prezentację efektów: stan przed i po malowaniu.
- Zorganizuj zbiórkę drużyny, na którą również zaprosisz koleżanki i kolegów ze szkoły oraz np. okolicznych mieszkańców, sąsiadów, Waszych nauczycieli, aby zaprezentować efekty Waszych prac w postaci zrobionych przez Was zdjęć (może to być tradycyjna wystawa lub pokaz multimedialny).

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy można samemu zmienić okolicę miejsca zamieszkania? Czy jesteśmy w stanie mieć realny wpływ na nasze miejsce zamieszkania i jego wygląd? Odpowiedzcie sobie na te pytania i podzielcie się swoimi przemyśleniami z innymi członkami drużyny, a także ze znajomymi i rodzicami.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Każdy inny, wszyscy równi

Wprowadzenie: Czy wiecie, że słowa mogą zranić mocniej niż pięści? Słowa zaś biorą się z naszych myśli. Czy zdarza Wam się myśleć lub mówić o kimś źle, nawet jeśli tak naprawdę ta osoba/osoby nic Wam złego nie zrobiła/zrobiły? Zastanówcie się wspólnie, skąd się biorą takie myśli i co można zrobić, aby się od nich uwolnić.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie, co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami.

Zróbcie burzę mózgów i na arkuszu szarego papieru lub tablicy narysujcie wszystko, co kojarzy się Wam ze słowem „tolerancja”. Zastanówcie się, czym jest tolerancja oraz jakie są przejawy zachowań tolerancyjnych. Przypomnijcie sobie sytuacje, gdy ktoś wobec Was był nietolerancyjny, jak się wtedy czuliście. Zastanówcie się, czy do Waszej drużyny mają dostęp wszyscy chętni? Kto mógłby mieć trudności z należeniem do Waszej drużyny i dlaczego? Popracujcie wspólnie nad tym, aby świat wokół Was był bardziej otwarty na osoby w różny sposób „inne”.

Pomocne linki:

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/pod-namiotem-praw/>

http://cbp.zhp.pl/wp-content/uploads/2015/12/kazdyinnywszyscyrowni_web.pdf

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zorganizuj na zbiórce drużyny następujące ćwiczenie:

Pracując w parach, wypiszcie na kartkach po pięć Waszych cech wspólnych oraz pięć różnic. Następnie, pracując w innych parach, porównajcie te opisy. Postarajcie się odnaleźć te cechy, które są wspólne Wam wszystkim. Odpowiedzcie sobie na pytanie, jak Wasza różnorodność wpływa na prace Waszej grupy. Podsumujcie razem zebrane wyniki.

- Jednym z ważnych elementów nietolerancji jest myślenie stereotypowe (stereotyp to uproszczony, nieprawdziwy obraz rzeczywistości). Wypisz razem z zastępem znane Wam stereotypy dotyczące różnych narodowości. Jak myślicie, z czego one powstały? Zastanówcie się, jak likwidować stereotypowe myślenie u siebie i wśród rówieśników. Chodzi o stereotypy związane np. z płcią, narodowością (przykład: dziewczęta są humanistkami, a chłopcy matematykami). Podejmijcie działanie z tym związane.

- Zorganizuj razem z zastępem w miejscu swojego zamieszkania zwiad na temat tolerancji wśród dzieci i młodzieży. Wypiszcie na kartkach do głosowania przedstawicieli kilku grup społecznych (np. osoby starsze, osoby biedniejsze, osoby o innym kolorze skóry, osoby o innej narodowości), które wciąż nie spotykają się w Polsce z pełną otwartością. Zapytajcie rówieśników, czy chciałyby mieć taką osobę za kolegę ze szkolnej ławy? Poszerzcie zwiad o dodatkowe ważne dla Was pytania.

- Zbierz wyniki z przeprowadzonego przez Was zwiadu i zilustruj je razem z zastępem na plakatach. Wzbogaćcie je o Wasze przemyślenia i hasła na temat przyczyn stereotypów, braku tolerancji.

- Przygotuj wystawę Waszych plakatów w szkole lub w innym publicznym, często odwiedzanym miejscu w Waszej okolicy. Pamiętajcie, że musicie uzyskać zgodę właściciela terenu.

- Zorganizuj „wernisaż” Waszej wystawy plakatów. Zaproszcie razem z zastępem na nią Waszą drużynę, znajomych i rodzinę.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami.

Podsumujcie zrealizowane przez Was działania w gronie zastępu. Pomyślcie, czy zmieniło to Wasze podejście do osób, które znacznie różnią się od Was. Jak ich teraz postrzegacie? Dowiedzcie się, jakie reakcje i opinie wywołała Wasza wystawa plakatów. Czy udało Wam się nią zainspirować Wasze bliskie osoby do bycia bardziej otwartymi i tolerancyjnymi? Może macie jakieś pomysły na kolejne działania w tym temacie razem z Waszą drużyną lub bliskimi?

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 5: Osiąganie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Przyjaciele seniorów

Wprowadzenie: Istnieje polskie powiedzenie „starość nie radość” wskazujące na to, że im więcej mamy lat, tym mniej mamy powodów do śmiechu, ale czy tak musi być naprawdę? Harcerz jest zawsze pogodny i tą pogodą ducha powinien dzielić się z innymi.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, jak to jest mieć 60, 70 lub 80 lat. Odwiedźcie całym zastępem swoich dziadków lub innych krewnych w tym wieku i dowiedzcie się, co jest największą radością i smutkiem ich aktualnego życia. A może jest coś co możecie zrobić, aby chwil radosnych w ich życiu było więcej?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zaangażujcie swój czas i siły na rzecz tych konkretnych osób zgodnie z ich potrzebami. Może Waszym dziadkom trudność sprawia sprzątanie mieszkania (szczególnie mniej dostępnych miejsc)? Wówczas jedna ze zbiórek zastępu mogłaby się przerodzić w wiosenne/jesienne porządki u nich w domu. Poproście zaufanego dorosłego, aby Wam towarzyszył. A może któryś z seniorów rodu dotkliwie odczuwa samotność i doceni wspólny spacer? Pożyteczne może być także wyręczenie starszych krewnych w czynnościach wymagających obeznania ze współczesną technologią (komputerem, smartfonem itp.).

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy dzięki Wam uśmiechy częściej zagościły na twarzach krewnych? Jakie to uczucie nieść komuś radość? A może mimo dobrych chęci nie wszystko poszło zgodnie z planem? Czy życie osób starszych bardzo różni się od Waszego? Czego mogliście się od nich nauczyć zdobywając ten trop? Podsumujcie swoje wysiłki, a następnie pochwalcie się nimi na forum drużyny.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 10: Zmniejszenie nierówności w krajach i między krajami

Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budowę na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

OJCZYZNA

Tropienie OJCZYZNY ma wiele znaczeń. Możecie dowiedzieć się więcej o naszej historii i jej bohaterach, doświadczyć bliskiego spotkania z polską muzyką, malarstwem czy filmem, a także na własne oczy zobaczyć najpiękniejsze zabytki. Pokażcie, że nie o

Was mówi przysłowie: „cudze chwalicie, swego nie znacie”.

Dumni sportowcy

Wprowadzenie: Możliwość usłyszenia Mazurka Dąbrowskiego na stadionie, gdzie rozgrywały się ważne zawody sportowe, to niesamowite przeżycie. Niech duma z osiągnięć polskich sportowców zagrzeje Was do walki o własną kondycję fizyczną oraz najwyższe miejsce na podium.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Jak często Polacy sięgali po najwyższe miejsca na podium w ostatnich latach? W jakich dyscyplinach wiodą prym w Europie, a nawet na świecie? Poznajcie jak najwięcej faktów z życia sportowego, z jakich jako Polacy możemy być dumni. Postarajcie się dowiedzieć jak najwięcej nie tylko o popularnych dyscyplinach, ale także tych, które mają w Polsce mniej fanów. Z kim możecie się spotkać, aby uzyskać taką wiedzę?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Pomyślcie, jak możecie się tą wiedzą i dumą podzielić z innymi. Może w formie gazetki rozdawanej uczniom, plakatu zawieszzonego w siedzibie hufca, audycji w szkolnym radiowęźle czy quizu dla kolegów i koleżanek z podwórka?

Nie zapomnijcie także o tym, czego możemy się od polskich sportowców nauczyć. Może już dziś jest ktoś z Was, kto chce pójść w ich ślady? Czego wymaga kariera sportowca? Przede wszystkim ćwiczeń. Wybierzcie dyscyplinę sportową, w której chcecie się doskonalić i zorganizujcie dla reszty drużyny własną olimpiadę sportową, na której także zaprezentujecie sylwetki polskich sportowców. Pamiętajcie, żeby była ona poprzedzona kilkutygodniowym przygotowaniem kondycyjnym. Poproście o pomoc osobę doświadczoną w danej dyscyplinie. Ćwiczenia mają być dostosowane do Waszego poziomu zaawansowania i kondycji fizycznej.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po wykonanych zadaniach oceńcie wspólnie, na ile udało Wam się zrealizować Wasze zamierzenia. Czy każdy zrobił to, co do niego należało? Czego się nauczyliście w trakcie tego tropu? Pochwalcie się swoimi dokonaniem na forum drużyny.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Harcerze-artyści

Wprowadzenie: Świat jest piękny, przystańcie na chwilę, zainspirujcie się przyrodą, napotkaną na swojej drodze sztuką. Stwórzcie własne dzieło, które pokaże Wasze emocje i uczucia.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Popatrzcie na piękno polskiej przyrody i zastanówcie się, co czujecie, kiedy ją obserwujecie. Jak możecie się tymi emocjami podzielić z innymi? Jak możecie zachęcić ich do poznawania jej uroków?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Stwórzcie w dowolnej technice prace plastyczne przedstawiające piękno polskiej przyrody. Swoje prace zaprezentujecie podczas dni otwartych organizowanych w szkole, w której działacie.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zaplanuj zwiad po malowniczej przyrodniczo okolicy. Poproś zaufaną osobę dorosłą, aby pojechała z Wami.
- Zorganizuj wycieczkę zastępu do muzeum lub galerii sztuki. Przyjmij rolę przewodnika. Zaproś wybraną osobę dorosłą, aby Wam towarzyszyła. Jeśli nie macie możliwości odbyć takiej wycieczki, znajdź w Internecie dwa muzea, które można zwiedzić wirtualnie i zaprezentuj je zastępowi.
- Zaprezentuj członkom zastępu kilka technik plastycznych, tak aby każdy mógł wybrać technikę, w której wykona swoją pracę.
- Przygotuj niezbędne materiały (weź z domu lub z harcówki, a jeśli jest taka potrzeba to kup po uzgodnieniu z drużynowym sposobu finansowania zakupów).
- Zajmij się zbieraniem i zabezpieczeniem prac wykonywanych przez członków zastępu. Jeśli nie pracowaliście wspólnie podczas zbiórki, zadbaj o przestrzeganie terminu wykonania prac.
- Zorganizuj wystawę prac w Waszej szkole. Poproś drużynowego albo wychowawcę, żeby skonsultował to z dyrekcją placówki.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy dzielenie się swoimi odczuciami i emocjami jest według Was ważne? W jaki sposób możecie przelać na papier, stworzyć dzieło plastyczne pokazując miejsca, które odwiedziliście? Czy macie jakieś dobre rady, którymi warto się podzielić z resztą drużyny?

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Tropem obieżyświatów

Wprowadzenie: Wyruszcie w świat! Wokół Was jest tyle ciekawych miejsc do zobaczenia. Znajdźcie mapę i zobaczcie, gdzie możecie udać się na wycieczkę. Może w okolicy jest jakieś miasteczko z pięknymi zabytkami, a może przepiękny las z wodą, gdzie możecie wybrać się na wędrowkę lub wycieczkę rowerową? Wszystko zależy od Was. To może być wspaniała przygoda!

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, gdzie jeszcze nigdy nie byliście. Czy jest w Waszej okolicy jakieś ciekawe miejsce warte zobaczenia? Sprawdźcie, jak można tam dojechać lub dojść. Pomyślcie, kto może z Wami się wybrać i pomóc Wam w zaplanowaniu wycieczki. Co będziecie podczas niej robić? Czy będą Wam potrzebne jakieś środki i co powinniście zabrać?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Pomyślcie, gdzie możecie się udać. Poproście o pomoc drużynowego, aby pomógł Wam w sprawach organizacyjnych i zapewnił opiekuna podczas wycieczki. Podzielcie się zadaniami. Wyznaczcie trasę, zróbcie krótki przewodniczek po zabytkach albo ciekawym miejscu, do którego się wybierze. Pomyślcie, żeby zrobić zwiad. Na pewno warto też sprawdzić pogodę i zabrać odpowiednie rzeczy na wyprawę. Podczas wycieczki zróbcie zdjęcia, które będą dla Was świetną pamiątką.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy podróżowanie poszerza horyzonty? Czy dzięki temu, że zobaczyliście dotąd nieznanne miejsca, dowiedzieliście się czegoś nowego? A może spędziliście czas, odpoczywając na łonie

natury i poznając przyrodę? Co wynieśliście z tej wyprawy? Co poznaliście? Swoją relacją z wycieczki podzielcie się z całą drużyną. Zróbcie np. prezentację, pokażcie zdjęcia, zróbcie wpis do kroniki.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju: Nie dotyczy.

Tropiciele historii

Wprowadzenie: Patriota to człowiek, który szanuje swoją Ojczyznę i jest gotowy do pracy dla jej dobra. Patriota pielęgnuje też narodową tradycję i kulturę, poznaje historię swojego kraju. Polscy harcerze od samego początku akcentowali przywiązanie do kraju, poświęcając swój czas, siły, a nierzadko życie, najpierw w walce o odzyskanie niepodległości, potem w pracy nad rozwojem państwa. Poznajcie dokładniej wybrane wydarzenie i postaci z historii naszego państwa lub organizacji.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Jaki okres z historii Polski wydaje się Wam najciekawszy? Czy wiecie, jak wtedy żyli ludzie, czy życie ówczesnych dzieci bardzo różniło się od Waszego? A może chcecie dowiedzieć się więcej o jakimś okresie istnienia polskiego harcerstwa?

Przydatne materiały:

seria książek dla dzieci i młodzieży „A to historia!”

programy ZHP związane z tematyką historyczną, np. „Chrzest 966”, „Tekę drużynowego. Szare Szeregi”, „Drużyna niepodległości” www.cbp.zhp.pl

<http://nienależydluzejczekac.pl/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Wybierzcie wspólnie konkretne wydarzenia lub postaci z historii, o których chcecie się więcej dowiedzieć. Możecie też wybrać wydarzenie lub postać związaną z historią harcerstwa. Zbierzcie jak najwięcej ciekawych informacji na wybrany temat. Zastanówcie się, w jaki interesujący, kreatywny sposób możecie zaprezentować to, czego się dowiedzieliście. Możecie przygotować np. film, happening, makietę, grę planszową, grę terenową, kominek, wieczór tematyczny. To tylko przykłady, jeśli chcecie, zróbcie to zupełnie inaczej!

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Przygotuj planszę, na której każdy członek zastępu będzie mógł zawiesić swoją propozycję tematu wraz z uzasadnieniem wyboru. Ważne, żeby ostateczny wybór był wspólną decyzją. Spytajcie drużynowego – może podpowie Wam, jakim tematem możecie się zająć.
- Pokieruj szukaniem w różnych źródłach (książki, czasopisma, Internet, wywiady, które możecie przeprowadzić sami lub znaleźć w np. Archiwum historii Mówionej MPW) i gromadzeniem przydatnych Wam informacji i ilustracji.

- Historia harcerstwa - porozmawiaj z drużynowym lub innym znajomym instruktorem o tym, co wie na interesujący Was temat. Może będzie mógł udostępnić Wam przydatne materiały. Jeśli wybraliście współczesne wydarzenie, postarajcie się zaprosić waszego bohatera na zbiórkę.

lub

- Historia Polski - porozmawiaj z nauczycielem historii lub innym pasjonatem o tym, co wie na interesujący Was temat. Może będzie mógł udostępnić Wam przydatne materiały. Jeśli wybraliście współczesne wydarzenie może będziecie mieć szansę na osobiste spotkanie z jego uczestnikiem.

- Zbierz pomysły na ciekawy pokaz zdobytej wiedzy. Zaplanuj kolejne kroki jego wykonania.
- Przygotuj materiały niezbędne do przygotowania pokazu (weź z domu lub z harcówki, a jeśli jest taka potrzeba, kup po uzgodnieniu z drużynowym sposobu finansowania zakupów).
- Pokieruj wykonaniem pokazu. Zdecyduj z zastępem i kimś z kadry drużyny, gdzie go zaprezentujecie: w harcówce, a może w szkole? [zadanie zastępowego]

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy łatwo Wam było wspólnie zdecydować, jakim tematem się zajmiecie? Jakie znalezione przez Was informacje wydają się Wam najciekawsze/najważniejsze? Który etap realizacji tropu podobał się Wam najbardziej? Czy jesteście zadowoleni z wybranego sposobu prezentacji?

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Z kulturą na Ty

Wprowadzenie: Rozejrzyjcie się. Dostrzeżcie, jakie miejsca związane z kulturą możecie znaleźć w swojej miejscowości. Odwiedźcie je i poznajcie bliżej. Czy wiecie, dlaczego warto je odwiedzić?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zaplanujcie wycieczkę do teatru, muzeum, domu kultury lub w inne miejsce, gdzie toczy się życie kulturalne w Twojej miejscowości. Może zaprosicie jakiegoś aktora z teatru albo animatora? Możecie poprosić rodzica lub inną osobę dorosłą, aby pomógł się Wam skontaktować z wybraną osobą. Poszukajcie zajęć tanecznych lub teatralnych w lokalnym domu kultury.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Odwiedźcie kilka różnych miejsc związanych z szeroko pojętą kulturą albo zróbcie własną inscenizację teatralną lub pantomimę. Poznajcie tajniki dramy lub techniki zdobnictwa popularne w Waszym regionie. Dowiedzcie się, jakie wydarzenia kulturalne są organizowane w Waszej miejscowości, spróbujcie się na nie wybrać z zastępem.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy dzięki spotkaniu z kulturą poznaliście coś nowego? Może odkryliście w sobie nowe talenty lub pasje? Podzielcie się nowymi umiejętnościami z innymi członkami drużyny i zainspirujcie ich do poznawania kultury.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

CZŁOWIEK

Wszyscy wiemy, że w zdrowym ciele zdrowy duch, ale czy równie dobrze wiemy co robić, żeby każda drużyna i drużyna byli zdrowi? Na tropie CZŁOWIEKA będziecie mieli okazję zasmakować różnych rzeczy dodających sił ciału: ruchu, odpoczynku, odpowiedniego

jedzenia, a nawet wody i mydła.

Dobrze być sobą – prawdziwe piękno

Wprowadzenie: Stereotyp piękna promowany przez media jest złudny. To, co my uważamy za brzydkie i nieatrakcyjne, w innym miejscu na świecie okazuje się piękne. Zamiast dążyć do „ulepszania” wyglądu, znajdziemy najcenniejsze, najprawdziwsze piękno, tkwiące w naszym wnętrzu.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Poznajcie różne koncepcje piękna z całego świata (w przeszłości i teraźniejszości) oraz dowiedzcie się, czy istnieje więcej niż jeden sposób bycia pięknym. Zajrzyjcie do propozycji programowej „Dobrze być sobą” dla grupy wiekowej 7-10 lat po przykładowe informacje (str. 48). Szczegóły całego ćwiczenia znajdziecie na str. 15.

Następnie zagrajcie w „Garek ze złotem”. Zapiszcie na kawałku złotego (lub żółtego) papieru swoje imię, na drugiej zaś stronie coś, w czym jesteście dobrzy. Swoje karteczki wrzucie do pojemnika. Następnie każdy losuje jedną i czyta na głos obie strony. Oddajcie karteczkę właścicielowi, przybijając z nim piątkę. Przypomnicie sobie w ten sposób jeden z powodów, dla których jesteście wyjątkowi.

Przydatne materiały:

<https://cbp.zhp.pl/propozycje/free-being-me-dobrze-byc-soba-11-14-lat/>

<https://cbp.zhp.pl/propozycje/free-being-me-dobrze-byc-soba/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Pokażcie, że dobrze jest być sobą. Zorganizujcie akcję promującą to przesłanie! Może nagrać filmik i wypromujecie go w szkole lub Internecie? A może stworzycie koszulki z budującymi hasłami i będziecie je nosić w określony dzień tygodnia? Innym ciekawym pomysłem jest zrobienie i rozdanie przypinek/kotyliionów, zachęcających do pozytywnego myślenia o sobie? A może dzięki Wam w szkole/na osiedlu pojawią się ogłoszenia „Weź czego potrzebujesz”, a pod nim do wyrwania, zamiast zwyczajowo numeru telefonu, dobre myśli?

Jeśli macie inny pomysł – działajcie!

Najważniejsze to nieść wiadomość, że warto myśleć o sobie pozytywnie i wzmacniać swoje mocne strony. Bądźcie sobą!

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy

przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Zastanówcie się, czy Wasze działania przyniosły korzystne efekty, a przesłanie dotarło do dużego grona odbiorców. Opracujcie materiał, będący podsumowaniem akcji, a który później może służyć kolejnym grupom walczącym z tym problemem.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Harcerscy rowerzyści

Wprowadzenie: Lubicie jeździć rowerem i chcecie podjąć nowe wyzwanie? Czy marzyliście kiedyś o tym, żeby zostać kolarzem lub kolarką? Jazda na rowerze nie tylko buduje wszystkie partie ciała, ale wzmacnia też więzi międzyludzkie i poczucie sprawczości.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zaplanujcie zbiórkę w terenie, podczas której poznacie w praktyce budowę roweru, jak i techniki jazdy np. na szosie, w terenie, pod górę i z góry. Zaplanujcie wspólny wyjazd na zawody kolarskie lub inną imprezę rowerową.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zapoznaj się z przepisami ruchu drogowego i zasadami jazdy na rowerze. Przeprowadź zbiórkę na ten temat w formie gry terenowej.
- Zorganizuj zbiórkę w terenie z rowerami. Odwiedź miejsce, w którym będzie można przygotować rower na wycieczkę/ zawody kolarskie – przedstaw w praktyce zasady konserwacji roweru oraz podstawowe naprawy, które można wykonać w terenie samodzielnie. Podczas tej zbiórki powinna Wam towarzyszyć osoba dorosła.
- Zaproś specjalistę na zbiórkę w terenie (nie musi to być zawodowy kolarz, wystarczy pasjonat tego sportu np. rodzic kogoś z Was lub nauczyciel WF), by mógł opowiedzieć o zawodach kolarskich, zaprezentować w praktyce i przygotować do różnych technik jazdy po różnym terenie, przedstawić i omówić sprzęt kolarski, zwyczaje kolarzy itp.
- Znajdź zawody kolarskie (lub inną imprezę rowerową), w których będziecie mogli wziąć udział i dopilnuj, aby cały zastęp się zapisał oraz skompletował potrzebny sprzęt kolarski do zawodów.

- Na podstawie zebranej wiedzy i umiejętności stwórz harmonogram ćwiczeń przygotowujących do zawodów kolarskich Wasz zastęp – przygotuj tabelkę, w której każdy członek zastępu będzie zaznaczał np. naklejką, że wykonał ćwiczenia w danym tygodniu. Przypominaj kolegom, żeby nie przekraczali liczby wyznaczonych ćwiczeń tak, aby nikt się nie przećwiczył i nie doznał kontuzji.
- Weźcie udział w zawodach kolarskich, a zdobyte umiejętności i wiedzę zaprezentujcie poprzez zorganizowanie wycieczki rowerowej z drużyną. Pamiętajcie, aby poinformować drużynowego i Waszych opiekunów o Waszych planach. Może ktoś z nich będzie chętny, aby dołączyć do Was podczas zawodów?

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy dzielenie się swoimi przeżyciami i wiedzą daje poczucie zadowolenia? Zastanówcie się nad tym. W jakich innych sytuacjach, nabyte doświadczenie może Wam i innym pomóc? Przekażcie zdobytą wiedzę innym i zainspirujcie je do korzystania z rowerów w ramach zbiórek i na co dzień, np. w drodze do szkoły.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Mistrzowie haceli – stare i nowe gry podwórkowe

Wprowadzenie: Zastanawialiście się kiedyś, w co grano 10, 20, 30 albo 50 lat temu? Czy mówią wam coś takie nazwy jak: hacela, ringo, ciuciubabka, cymbergaj, palant? Wyobraźcie to sobie: idziecie spać jak gdyby nigdy nic, wstajecie rano do szkoły, a tu... okazuje się, że zniknęły smartfony, komputery, telewizory, nowoczesny sprzęt i obiekty sportowe... Wyobraźnia oraz potrzeba rozrywki, towarzysząca ludziom od wieków, przyczyniły się do powstania wielu gier i zabaw, które kiedyś wypełniały czas wolny dzieciom i młodzieży.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, czy znacie jakieś zabawy, w które bawili się Wasi rodzice lub dziadkowie, będąc dziećmi. Zapytajcie ich o to, poszukajcie też pomysłów w książkach i internecie. Porozmawiajcie o poznanych zabawach i wybierzcie te, które najbardziej wam się spodobały.

Przydatne materiały:

<https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/karty-retro-zabaw-darmowe-gry-i-zabawy-na-kartach->

do-pobrania/

<http://zabawnik.org/>

http://bbc.mbp.org.pl/Content/3700/2012-09-30_Gry.pdf

<http://zabawy.zrodla.org/pliki/wychodza-z-cienia-podworkowe-wspomnienia-web.pdf>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Zorganizujcie dla drużyny/rówieśników turniej z dawnymi grami. Zróbcie listę potrzebnych rekwizytów, przygotujcie dyplomy, może małe nagrody. Sprawdźcie, czy macie je w domu lub harcówce. Jeśli nie – zróbcie zakupy. Ustalcie z kimś z kadry drużyny sposób finansowania tych zakupów.

Razem ze wszystkimi uczestnikami turnieju wybierzcie najciekawszą/najfajniejszą/najulubieńszą grę. W czasie turnieju róbcie zdjęcia, przygotujcie relację z turnieju, którą umieścicie np. na tablicy w harcówce, stronie internetowej drużyny lub w kronice.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Porozmawiajcie ze sobą o tym, jak wam się pracowało przy realizacji tropu, jak każde z was zaangażowało się w jego realizację i który etap był waszym zdaniem najważniejszy. Które propozycje wejdą na stałe do waszego repertuaru gier i zabaw?

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

Zdrowie przede wszystkim

Wprowadzenie: Natura jest nieograniczoną księgą wiedzy, z której powinniśmy korzystać.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zapoznajcie się ze zdrową żywnością, z niezdrowymi składnikami w produktach spożywczych oraz z rodzajami aktywności fizycznej. Zaplanujcie jadłospis, ćwiczenia fizyczne, konkursy, które

będą nawiązywać do piramidy żywieniowej.

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zastępowy - zorganizuj cykl zbiórek, które będą współprowadzili wszyscy członkowie zastępu, na tematy: aktywność fizyczna i jej wpływ na nasze zdrowie, zdrowa żywność na co dzień - dobre nawyki, niezdrowe składniki w produktach spożywczych i ich wpływ na zdrowie człowieka. Pamiętaj, aby poza treściami zadbać także o atrakcyjne formy zbiórek. Jeśli dla któregoś członka zastępu będzie to pierwsza samodzielnie prowadzona zbiórka, koniecznie zapoznaj go z zasadami dobrej zbiórki i podziel się własnymi praktycznymi wskazówkami.
- Zaproś na zbiórkę specjalistę od zdrowej żywności, który odpowie na Wasze pytania. Jeśli macz trudności ze znalezieniem takiej osoby, poproś o pomoc kadrę drużyny lub rodziców.
- Odwiedź miejsce, w którym można kupić zdrową żywność. Podczas zwiadu zapoznaj się z gamą produktów i znajdź te, które mogą stać się dobrymi zamiennikami Waszych „przysmaków”. Pamiętaj, by poinformować opiekunów, gdzie się wybierasz.
- Stwórz jadłospis na najbliższy biwak na podstawie zdobytych informacji i przygotujcie zastępem trzy zdrowe posiłki (o różnych porach dnia). Skonsultujcie go z drużynowym lub przybocznym i pamiętajcie o bezpieczeństwie podczas gotowania.
- Porozmawiaj o wprowadzeniu do drużyny zdrowych nawyków żywieniowych podczas zbiórek i wyjazdów, zaproponuj zdrowe zamienniki dotychczas używanych produktów w drużynie np. w formie plakatu do harcówki.
- Przeprowadź podczas biwaku zaprawę poranną/ ćwiczenia fizyczne, opowiadając o wpływie każdego ćwiczenia na nasze ciało.
- Zorganizuj „zdrowego Master Chefa” w drużynie – konkurs na najlepiej skomponowane zdrowe danie, rozpoznawanie produktów tylko za pomocą węchu i smaku, wspólna degustacja najbardziej nieznanymi zdrowych produktów itp.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Czy wiedza na temat zdrowego żywienia jest potrzebna współczesnemu człowiekowi? Czy świadomy wybór produktów wpływa na nasze zdrowie? Dlaczego ruch jest podstawą piramidy żywieniowej? Podsumowanie działań zrealizujcie na łonie natury w dowolnej aktywnej formie np. olimpiady sportowej lub gry terenowej.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 2: Eliminacja głodu, osiąganie bezpieczeństwa żywnościowego i lepsze odżywianie oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa

Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu

NATURA

Tropienie NATURY to ulubione zajęcie niejednej harcerki i niejednego harcerza. Świat przyrody pełen jest niezwykłych tajemnic i naturalnych skarbów czekających tylko na wprawnych obserwatorów. Jednak to, co żyje w wodzie, na ziemi i w

powietrzu potrzebuje nie tylko naszego zachwytu, ale i ochrony.
Nie ma czasu do stracenia - do dzieła!

Robinsonowie

Wprowadzenie: Co harcerze lubią w harcerstwie najbardziej? Wielu z nas odpowie zapewne: obozy, wyjazdy na rajdy, gry terenowe. Czy przebywając na łonie natury zawsze pamiętamy, aby nic nie niszczyć? Czy potrafimy tak się wtopić w otaczającą nas przyrodę, żeby zostać niezauważonymi przez ludzi i zwierzęta?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Głównym zadaniem tego tropu jest przygotowanie i przeprowadzenie samodzielnego ekologicznego biwakowania (nocowania) zastępu. Trop najlepiej zrealizować podczas obozu, ale nie jest to koniecznością. Wybierzcie sobie zalesiony teren, w którym bezpiecznie zrealizujecie proponowane zadania (zawsze za zgodą rodziców). Pamiętajcie o tym, żeby je konsultować na bieżąco z drużynowym. Zastanówcie się, jak dobrze znacie wybrany teren. Pamiętajcie o zasadach „Leave no Trace” (niepozostawiania śladów). Bardzo istotna jest pierwsza z nich: planuj i przygotuj się odpowiednio. To sens tego zadania.

Przydatne linki i materiały:

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/lesne-plemiona/>
książka „Wampumy Leśnych”

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Z zaproponowanych poniżej zadań wybierzcie od 5 do 7 w zależności od liczebności zastępu i Waszego harcerskiego wyrobienia lub ułóżcie swoje własne, idealnie do Was dopasowane zadania.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zapoznaj zastęp z zasadami „Leave no Trace” w ciekawej formie np. gry lub konkursu. Swoją wiedzę na ten temat wykorzystajcie przy realizacji tropu.
- Podczas zwiadu zastępem po lesie zastanów się, czym charakteryzuje się teren. Jak tu rosną

rośliny zielne i drzewa? Które obszary narażone są na największy wpływ, a gdzie można bawić się i obozować bez wyrządzania większych szkód? Rób notatki i zdjęcia.

- Przygotuj mapę obserwowanego terenu. Zaznacz na niej miejsca, w których można zorganizować zajęcia z maskowania, grę terenową, nocowanie dla zastępu. Zaznacz też miejsca zagrożone, których należy unikać podczas wszelkich aktywności. Zaplanujcie miejsce na „toaletę” (kocie dziurki) oddalone o przynajmniej 200 m od najbliższego cieków wodny oraz obozowiska.
- Przygotuj dla zastępu posiłek z jadalnych roślin leśnych. Pamiętaj o zasadzie „tylko to, czego jesteś pewien na 100%”. Przed przystąpieniem do tego zadania zapoznaj się z roślinami trującymi występującymi w Twojej okolicy. Przygotujcie tylko takie potrawy, które wcześniej przetestowaliście z kimś z kadry lub rodzicami.
- Poprowadź dla zastępu zajęcia z maskowania tylko z pomocą materiałów naturalnych. Postarajcie się używać tylko martwych roślin.
- Zorganizuj dla zastępu pracę na rzecz zieleni, np. sprzątanie pasa przeciwpożarowego, zbieranie śmieci, sadzenie drzew. Pamiętaj o potrzebnych akcesoriach np. gumowych rękawiczkach. Przy planowaniu tego działania poproś o pomoc drużynowego. W zależności od pory roku możecie również spróbować skontaktować się z innymi organizacjami i wziąć udział w sezonowych akcjach, np. przenoszeniu płazów przez jezdnę lub budowie hoteli dla owadów wiosną, liczeniu raków czy ochrony bioróżnorodności latem, sprzątaniu lub przygotowaniu budek lęgowych jesienią.
- Z pomocą kolegów (koleżanek) z zastępu zbuduj szałas. Jeśli to Wasz kolejny obóz możecie też spróbować biwakować wywierając jak najmniejszy wpływ na środowisko - zaczynacie zbierać sprzęt i biwakować z użyciem hamaków i tarpów. To nic trudnego ani drogiego - hamaki znajdziecie całkiem tanio, tarp świetnie zastąpićie plandeką ze sklepu budowlanego, a taśmy do mocowania do drzew kupicie w pasmanterii za kilka złotych.
- Zorganizuj nocowanie w lesie dla zastępu. Chęć realizacji tego zadania skonsultuj z drużynowym i komendantem obozu – zadanie dla zastępowego.
- Podczas nocowania w lesie pokaż zastępowi gwiazdozbiór Wielkiej i Małej Niedźwiedzicy oraz jeszcze jeden np. Kasjopeja lub Łabędź. Latem można też obserwować roje meteorów, np. Perseidy.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po wykonaniu tego tropu oceńcie, na ile każde z Was zaangażowało się w realizowane zadania. Zastanówcie się, realizacja którego zadania podobała się Wam najbardziej? Z pomocą drużynowego jedno z zadań przeprowadźcie dla całej drużyny.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 13: Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Młodzi przyrodnicy

Wprowadzenie: Podobno dzisiejsze dzieci są zainteresowane głównie elektroniką i techniką. Pokażcie innym, że to nie musi być prawda. „Harcerz miłuje naturę i stara się ją poznać” - co możemy zrobić, aby w praktyce realizować ten punkt Prawa Harcerskiego?

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Zastanówcie się, czym charakteryzuje się krajobraz w Waszej najbliższej okolicy. Może mieszkać niedaleko lasu, dużego parku, jeziora lub rzeki? Przeprowadźcie zwiad: jakie zwierzęta i rośliny żyją i rosną w pobliżu? Czy Wasza okolica sprzyja organizowaniu zbiórek w terenie?

Przydatne linki:

<http://cbp.zhp.pl/poradniki/mlodziezowy-przewodnik-po-bioroznorodnosci/>

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/chronmy-bioroznorodnosc/>

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/woda-jest-zyciem/>

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Poświęćcie czas na poznanie okolicy. Wyszukajcie ciekawe miejsca i rośliny. Zdobyte informacje uwiecznijcie i pokażcie w ciekawy sposób innym harcerzom. Wyszukajcie w różnych źródłach wiedzy informacje o roślinach i zwierzętach, które spotkacie. Sprawdźcie, czy możecie zrobić coś dobrego dla otoczenia.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Podczas kilku spacerów po najbliższej okolicy zastanów się, czym charakteryzuje się teren. Jakie tu rosną rośliny zielne i drzewa? Rób notatki i zdjęcia. Efekty swojej pracy przedstaw w formie mapki z zaznaczonymi ciekawymi przyrodniczo miejscami, pomnikami przyrody, nietypowymi roślinami, miejscami, gdzie zauważyłeś tropy zwierząt czy miejsca ich zamieszkania.
- Zorganizuj wyjście dla zastępu do lasu lub parku, podczas którego przygotujecie zielnik tematyczny (np. drzewa, zioła), zawierający rośliny spotkane po drodze, udostępni go w harcówce. Najlepiej, gdyby był to zielnik fotograficzny lub elektroniczny (w formie albumu zdjęciowego, strony internetowej, bloga, instagrama). Możecie też skorzystać z aplikacji Lasów Państwowych – „Czyj to liść?”. Zaprezentuj ją zastępowi, wtedy każdy będzie mógł mieć swój e--zielnik.
- Podczas wyjścia obserwuj ptaki i inne zwierzęta. Szukaj ich tropów. Pamiętaj o zasadach bezpieczeństwa przy obserwacji dzikich zwierząt (np. zasada kciuka - do dzikiego zwierzęcia nie można podejść bliżej niż na odległość, która pozwala jego sylwetkę zasłonić wyciągniętym na

wysokość oczu kciukiem). Wyniki swoich obserwacji zaprezentuj kolegom.

- Zorganizuj budowę karmnika dla ptaków, poidelka lub budki lęgowej i poprowadź obserwację ptaków, które będą przylatywały. Pamiętaj, że budki lęgowe często buduje się jesienią i zimą, by przed wiosną zdążyły „stracić zapach”. Dowiedz się, kiedy należy dokarmiać ptaki, a kiedy im to szkodzi.
- Podczas wyjścia zastępu przygotuj mapę obserwowanego terenu. Zaznacz na niej miejsca, w których można zorganizować kryjówkę zastępu, grę terenową, ognisko. Pamiętaj, że ogniska można palić tylko w miejscach wyznaczonych przez zarządców danego terenu.
- Zorganizuj dla innego zastępu lub całej drużyny zbiórkę terenową w znalezionym wcześniej miejscu. Może to być np. wycieczka z ciekawymi obiektami, gra terenowa lub impreza na orientację, w której na punktach są ciekawe przyrodniczo miejsca. Skonsultuj pomysły z drużynowym.
- Przeprowadź działania na rzecz przyrody, np. akcję sprzątania terenu zielonego, sadzenia drzew. Przy organizacji tego zadania poproś o pomoc drużynowego.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po wykonaniu tego tropu oceńcie, na ile każde z Was zaangażowało się w realizowane zadania. Zastanówcie się, jak dobrze poznaliście swoje otoczenie? Zaprezentujcie wyniki na forum drużyny, np. robiąc wystawę zdjęć, przygotowując grę dla wszystkich zastępów.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 4: Zapewnienie wszystkim edukacji wysokiej jakości oraz promowanie uczenia się przez całe życie

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

Propagatorzy zrównoważonego rozwoju - upcycling

Wprowadzenie: Czy słyszeliście kiedyś o 17 „Celach Zrównoważonego Rozwoju”? Kiedy je czytamy, może nam się wydawać, że są bardzo trudne do zrealizowania i że przyczynić się do ich osiągnięcia mogą tylko władze różnych państw. Ale czy na pewno? Zastanówcie się, co każdy z nas w swym codziennym działaniu może zrobić dla dobra wszystkich i naszej planety.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Dowiedzcie się, jaka jest idea 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Zastanówcie się, które cele są dla każdego z Was najważniejsze i dlaczego? Które mogą być realizowane tylko systemowo, np. przez władze państw, organizacje międzynarodowe? Dla realizacji których celów możemy zrobić coś sami?

Przydatne linki:

<https://ekonomiajestkobieta.zhp.pl/>

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/globalna-akcja-teraz/>

https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/youth/docs/youth_magazine_pl.pdf

<http://cbp.zhp.pl/propozycje/dzien-mysli-braterskiej-2012/>

2. Zróbcie, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Poniższy przykład skupia się tylko na 12. Celu Zrównoważonego Rozwoju – „Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja”. Zaplanujcie i przeprowadźcie działania, dzięki którym będziecie realizować ten konkretny cel. Możecie też wybrać inny z 17 Celów i ułożyć do niego zadania.

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Zdobądź rzetelne wiadomości na temat idei i celów Zrównoważonego Rozwoju, a w szczególności Celu 12.5 „Do 2030 roku istotnie obniżyć poziom generowania odpadów poprzez prewencję, redukcję, recykling i ponowne użycie”. Opowiedz o nich reszcie zastępu. Zastanówcie się, dlaczego ten temat jest ważny.
- Przeprowadź w zastępie burzę mózgów na temat „Co właściwie oznacza sformułowanie >Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja<”. Niech każdy harcerz spyta też o to swoją rodzinę. Wnioski, przedstawione na plakacie, wywieś w harcówce, żeby reszta drużyny mogła dowiedzieć się czegoś na ten temat.
- Przygotuj dla zastępu „Tabelę postanowień”, w której każda osoba wpisze postanowienie konsumpcyjne na czas realizacji tropu. Może to być np. „Przez miesiąc będę zawsze mieć przy sobie torbę na zakupy i nie wezmę ze sklepu ani jednej reklamówki”, „Razem z rodzicami zrobię przegląd moich zabawek i książek. Nieużywane przeze mnie i w dobrym stanie przekażę do np. biblioteki, świetlicy szkolnej.”
- Zapoznaj zastęp z ideą *upcyclingu*. Poprowadź warsztaty manualne, w czasie których wykonacie upcyclingową biżuterię np. bransoletkę ze starej koszulki, zawieszkę ze skorupy kokosa lub broszkę z jeansu. Mogą to być również maskotki np. kotki ze skarpetek, misie ze starego swetra.
- Poprowadź dla zastępu warsztaty, podczas których zrobicie przydatne rzeczy, np. koszyki ze starych jeansów, pojemniki na drobiazgi z ozdobionej puszkii lub słoika, torbę na zakupy z koszulki, torbę na owoce z firanki. A może zrobicie wspólnie coś większego do harcówki, np. półkę z drewnianej skrzynki? Może użycie tych pomysłów podczas obozowej pionierki.
- Poprowadź dla zastępu warsztaty, podczas których każdy ozdobi dla siebie płócienną torbę na zakupy. Możecie np. pomalować ją farbami akrylowymi, ozdobić akrylowymi pieczętkami lub woskiem i farbami do tkanin (rysujemy wzór rozpuszczoną stearyną z podgrzewacza, malujemy farbami do tkanin, prasujemy przez gazetę).

3. Podsumujcie, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po wykonaniu tego tropu oceńcie, na ile każde z Was zaangażowało się w realizowane zadania. Czy każdemu udało się w 100% spełnić swoje postanowienie? Zastanówcie się, jak możecie

wykorzystać wykonane przez Was przedmioty? Zaprezentujcie wyniki na forum drużyny, np. robiąc wystawę wykonanych przez Was przedmiotów, prowadząc warsztaty *upcyklingowe* dla wszystkich członków drużyny. Jak Wasze działania wpłynęły na drużynę? Porozmawiajcie o tym z zastępem lub drużyną.

Służba: trop nie zawiera propozycji służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Przyjaciele środowiska naturalnego

Wprowadzenie: Każdego dnia produkujemy bardzo wiele śmieci. Niezależnie od tego, jak bardzo będziemy się starali, nie uda nam się tego uniknąć w całości. Na szczęście niektóre śmieci można przetwarzać. Zadbajmy o to, abyśmy my i nasi najbliżsi pamiętali o *recyclingu*.

1. **Zaplanujcie**, czyli zbierzcie potrzebne informacje, ustalcie co chcecie zrobić, postawcie sobie cel Waszego działania i podzielcie się obowiązkami:

Przemyślcie, czy w Waszym domu, harcówce pamiętacie o zasadzie 4R: *Refuse* (odmawiaj, nie kupuj), *Reduce* (redukuj konsumpcję oraz liczbę śmieci, np. nie bierz jednorazówek), *Reuse* (wykorzystaj ponownie lub alternatywnie zanim wyrzucisz), *Recycle* (odzyskaj poprzez właściwą gospodarkę odpadami). Czy macie specjalne miejsce do segregacji śmieci? Czy pamiętacie o segregacji różnorodnych śmieci, np. baterii? Zróbcie burzę mózgów: Dlaczego przetwarzanie jak największej ilości śmieci jest tak ważne dla nas i naszej planety? Co każdy z nas może zrobić w tej sprawie?

2. **Zróbcie**, wykonajcie wedle własnego pomysłu zadanie, w którym każdy członek zastępu ma swoją rolę do odegrania:

Proponowany podział zadań w zastępie:

- Poprowadź w zastępie rozmowę na temat zasady 4R: *Refuse* (odmawiaj, nie kupuj), *Reduce* (redukuj konsumpcję oraz liczbę śmieci, np. nie bierz jednorazówek), *Reuse* (wykorzystaj ponownie lub alternatywnie zanim wyrzucisz), *Recycle* (odzyskaj poprzez właściwą gospodarkę odpadami). Rozmowę podsumujcie zrobieniem listy zobowiązań na czas realizacji tropu (każdy harcerz - jedno zobowiązanie np. że nie będzie brał jednorazówek). Wywieście ją w harcówce i zaproście do dołączenia resztę drużyny.
- Pokieruj wykonaniem w harcówce koszy do segregacji śmieci. Poproś drużynowego o finansową pomoc w skompletowaniu pojemników. A może uda Wam się znaleźć niepotrzebne wiaderka w domu? To też będzie *recycling!* Jeśli w harcówce są już takie kosze, wymyślcie inne zadanie.

- Zadbaj o prawidłowe opróżnianie koszy do segregacji śmieci w harcówce. W tym celu stwórz harmonogram i dopilnuj, aby był przestrzegany.
- Zaplanuj organizację w drużynie zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego lub baterii. Przygotuj akcję informacyjną dla harcerzy i ich rodziców. Poproś kogoś z kadry o pomoc w organizacji tej akcji.
- Poszukaj informacji o tym, gdzie możecie przekazać zebrane elektrośmieci. Przekażcie je do wybranego przez zastęp PSZOKa (Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych) lub na wybraną wspólnie akcją charytatywną.
- Zorganizuj w najbliższym otoczeniu (np. rodziny, harcówka, szkoła) zbiórkę plastikowych nakrętek. Po zebraniu co najmniej 500 sztuk przekażcie je z zastępem na wybraną wspólnie akcją charytatywną. Jeśli to zadanie wydaje Ci się za trudne, poproś kogoś z kadry o pomoc w organizacji tej akcji.
- Zorganizuj udział zastępu w pracach na rzecz zieleni, np. sprzątanii okolicznego terenu zielonego, Sprzątanii Świata lub w imprezie ekologicznej.

3. **Podsumujcie**, oceńcie w swoim gronie, czy udało Wam się osiągnąć założone cele i czy każdy przyczynił się do ich realizacji, a następnie pochwalcie się swoimi osiągnięciami:

Po wykonaniu tego tropu oceńcie, na ile każde z Was zaangażowało się w realizowane zadania. Zastanówcie się, które z zadań było najtrudniejsze? Z którego jesteście najbardziej dumni? Pamiętajcie, że wykonanie tego tropu to dopiero początek Waszego dbania o środowisko.

Służba: trop zawiera propozycję służby

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Cel 13: Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Cel 14: Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony

Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej

„Nie odziedziczyliśmy Ziemi po naszych przodkach. Pożyczyliśmy ją tylko od naszych dzieci”

Antoine de Saint-Exupéry

Czym są CZR, czyli Cele Zrównoważonego Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych?

Światowe Organizacje Skautowe, WOSM i WAGGGS, których ZHP jest członkiem, postanowiły podjąć wyzwanie postawione przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i wesprzeć realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju (CZR). ONZ na podstawie bardzo szerokich konsultacji społecznych, opracowała, dla całego świata, 17 CZR (ang. Sustainable Development Goals - SDG) do zrealizowania. Podkreślamy to sformułowanie – dla całego świata. Po raz pierwszy wskazano, **że wszystkie kraje oraz obywatele i obywatelki muszą włączyć się do likwidacji ubóstwa i głodu, jak również działać na rzecz równości, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie.**

Każdy CZR ma dedykowaną ikonę graficzną, tytuł, krótki opis zagadnienia oraz wskazane konkretne zadania, które w danym obszarze muszą zostać wykonane do 2030 roku. W sumie tych zadań jest aż 169, które jako cała społeczność międzynarodowa mamy do zrealizowania. Ich treść została opracowana z myślą o zrównoważonym rozwoju rozumianym jako **dążenie do poprawy jakości życia przy zachowaniu równości społecznej, bioróżnorodności i bogactwa zasobów naturalnych.** Zmierzając do dobrego życia, nie niszczyć przyrody, od której uzależnione jest życie na Ziemi oraz nie wyczerpać wszystkich zasobów naturalnych, w następstwie czego nie zostanie ich dla ludzi, którzy będą tu żyli w przyszłości – dążąc do poprawy jakości własnego życia, nie skażyc na biedę

innych¹. Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.

Gdy przyjrzymy się nawet samym tytułom poszczególnych Celów, widzimy, że wiele z nich w łatwy sposób wpisuje się w harcerski styl działania: walka o równość, szacunek do przyrody, demokracja, chęć rozwoju i zdobywania wiedzy, pomoc innym. Warto uświadomić sobie, że bardzo często, realizując na zbiórkach niewielkie na pierwszy rzut oka działania, mamy możliwość pozytywnie wpłynąć **na cały nasz świat**.

OMÓWIENIE POSZCZEGÓLNYCH CELÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

KONIEC Z UBÓSTWEM

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie

Ubóstwo ma wiele form, ale nie ma granic. Nie jest jedynie kwestią dochodu na osobę, ale także dotyczy dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji i podstawowych usług. Konsekwencją ubóstwa jest wykluczenie społeczne. Polega ono na tym, że ze względu na brak środków, dostępu do usług, a czasem wręcz odmowę ich świadczenia, osoby nie mogą uczestniczyć w popularnych w danym społeczeństwie aktywnościach. Jednym z najbardziej krzywdzących stereotypów dotyczących ubóstwa jest to, że bieda jest „zawiniona”, że wynika z lenistwa lub braku zaradności. Ubóstwo jest piętnowane społecznie i stanowi źródło wyobcowania zarówno wśród dorosłych, jak i wśród uczniów czy uczennic.

Garść statystyk: Żeby móc wyobrazić sobie skalę i problem ubóstwa, czy też biedy na świecie, należy poznać kilka ogólnych faktów dotyczących tego zjawiska. Ponad 783 milionów ludzi żyje poniżej międzynarodowej granicy ubóstwa (czyli 460 razy więcej niż mieszkańców Warszawy), tj. za mniej niż 1,90 USD dziennie. Azja Południowa i Afryka Subsaharyjska są miejscami, w których żyje przytłaczająca większość ludzi w skrajnym ubóstwie. Wysokie wskaźniki ubóstwa często dotyczą małych, niestabilnych i dotkniętych konfliktami zbrojnymi państw. Niestety, także w Polsce, ponad 5 % rodzin żyje w skrajnym ubóstwie.

ZERO GŁODU

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe, lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

Obecnie produkuje się wystarczająco dużo żywności, aby nakarmić każdego. Mimo to na świecie wciąż jest obecny głód. Wpływa na niego np. marnowanie dużej ilości jedzenia zarówno w domach, jak i podczas produkcji i sprzedaży. Głód wynika również z tego, że wielu ludzi nie ma dostępu do jedzenia dostarczającego różnicowanych wartości odżywczych (tzw. głód utajony) lub brakuje im wiedzy na ten temat. Może być on również powodowany złożonymi czynnikami zewnętrznymi i politycznymi, takimi jak: skutki zmiany klimatu (gdy np. dotychczasowe tereny rolne zamieniają się w pustynie), katastrofy naturalne, konflikty zbrojne, ubóstwo i ceny żywności, które pozostają poza zasięgiem najuboższych. Aktualnym wyzwaniem, z którym musimy się zmierzyć, jest zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, czyli dostępu wszystkich ludzi do bezpiecznej i wartościowej żywności.

Garść statystyk: Na świecie z powodu niedożywienia cierpi 815 milionów ludzi, tj. co dziewiąta osoba. Słabe odżywianie jest przyczyną prawie połowy (45%) śmierci dzieci poniżej piątego roku życia – 3,1 miliona dzieci umiera co roku z tego powodu. Co czwarte dziecko na świecie cierpi na zahamowanie wzrostu. W krajach rozwijających się zjawisko to może dotknąć co trzecie dziecko. 66 milionów dzieci chodzących do szkoły podstawowej w krajach rozwijających się, cierpi na głód, z czego 23 miliony w samej Afryce. 1,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do elektryczności – większość z nich zamieszkuje obszary wiejskie w krajach rozwijających się. Niedostateczny dostęp do energii elektrycznej w wielu regionach to podstawowa bariera uniemożliwiająca zmniejszenie głodu na

1 cytata za: Gerwin, M., <http://www.sopockainicjatywa.org/earth/pdf/LIR-new.pdf>

świecie.

DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt. Do osiągnięć międzynarodowej społeczności w ostatnich latach należą: poprawa warunków sanitarnych i dostępu do czystej wody, stopniowa eliminacja chorób (malaria, gruźlica i polio), a także spowolnienie rozprzestrzeniania się HIV/AIDS. Jednak przed nami stoi nadal bardzo dużo wyzwań, od poprawy stanu zdrowia psychicznego i bezpieczeństwa na drogach, przez ułatwienie dostępu do służby zdrowia, po zwiększenie świadomości na temat zdrowia reprodukcyjnego i szkodliwego wpływu tytoniu. Nie chodzi tylko o ratowanie życia, ale również o budowanie zdrowych społeczeństw. Na wiele czynników wpływających na nasz stan zdrowia i dobrobyt (tj. polityka państwa, stan powietrza, zmieniający się klimat) mamy tylko pośredni wpływ. Jednak wiele z nich dotyczy naszych indywidualnych wyborów i tylko od nas zależy, czy zawalczymy o swoje zdrowie.

Garść statystyk: Każdy z nas jest świadomy, że długość życia rośnie wraz z rozwojem medycyny i warunków sanitarnych. Kluczem do sukcesu w osiągnięciu tego celu jest między innymi uświadomienie możliwych zagrożeń dla naszego zdrowia, eliminowanie negatywnie działających czynników oraz profilaktyka. Te informacje chyba dla każdego są oczywiste, a jednak wg Pulsu Medycyny w Polsce tylko co trzeci Polak wykonuje regularnie badania profilaktyczne, a co 10. w ogóle nie kontroluje stanu swojego zdrowia. Niestety z badań wynika, że ponad połowa Polaków chodzi do lekarzy wyłącznie, gdy im coś dolega. W profilaktyce jako społeczeństwo stoimy słabo. Średnio również wypadamy w temacie uprawiania sportu. W 2019 roku 64% Polaków było aktywnych fizycznie, lecz 36% nie podejmowało w ogóle aktywności (w tym spacerów). W ograniczeniu szkodliwych czynników, takich jak palenie papierosów, w przeciągu 8 lat poprawiliśmy się o 10% i nadal jest coraz większa świadomość oraz chęć odejścia od nałogu. Przedstawione statystyki to tylko kropla w morzu zmagania w osiągnięciu tego celu.

DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie. Co kryje się pod pojęciem „dobra jakość edukacji”? ONZ nie skupia się na średniej ocen ani wynikach testów. Pomysłodawcom Celów Zrównoważonego Rozwoju chodzi raczej o edukację, która pozwala żyć godnie w dorosłym życiu (od umiejętności technicznych po rozwój przedsiębiorczości) oraz taką, która pomaga budować lepszy świat (np. edukacja na temat zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci czy wspólnej odpowiedzialności za świat). Na edukację można też spojrzeć jako na drogę do zrozumienia świata oraz poznania samego siebie. Pomagają w tym umiejętności krytycznego myślenia i nazywania emocji, świadomość zarówno własnych poglądów, jak i ograniczeń.

Garść statystyk: Na przestrzeni lat dokonano znacznego postępu w zwiększeniu dostępu do edukacji. Jednak wciąż 617 milionów młodych ludzi na całym świecie nie posiada podstawowej umiejętności pisania, czytania i liczenia, a 57 milionów dzieci w krajach Globalnego Południa nie uczęszcza do szkoły. Według Biblioteki Narodowej w 2018 roku 37% badanych przeczytało minimum jedną książkę w ciągu roku, a 28% nie posiada w domu żadnej książki.

RÓWNOŚĆ PŁCI

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt. Dlaczego równość płci ma znaczenie? Jest na to wiele argumentów. Po pierwsze i najważniejsze: wszyscy ludzie rodzą się równi pod względem swoich praw, jak zapisano w pierwszym artykule Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Poza tym równość płci ma wpływ na sytuację ekonomiczną kraju – większa liczba kobiet na rynku pracy prowadzi do zmniejszenia ubóstwa. Równość płci oznacza także ochronę kobiet przed przemocą fizyczną, która również w Polsce

stanowi społeczny problem, oraz zakończenie dyskryminacji, dzięki czemu kobiety i dziewczęta będą miały równy dostęp do edukacji, miejsc pracy, a także, na równi z mężczyznami, będą podejmowały decyzje jako urzędniczki i członkinie władz.

W latach 50. XX wieku rozwinął się bardziej ogólny ruch walczący o równość płci, oparty na ideach wyzwolenia kobiet i feminizmu. Działania ruchu zaowocowały zmiany w prawodawstwie dotyczące zarówno konkretnych problemów, jak i ogólnej walki z dyskryminacją płciową. Przekształcenia zaszły w społecznym pojmowaniu równości w dostępie do edukacji chłopców i dziewcząt. Rewolucji uległy poglądy społeczne. Dotyczyło to wprowadzenia „równej płacy za równą pracę”, jak również zapewnienia równego dostępu kobietom i mężczyznom do wszystkich miejsc pracy w wielu krajach. Zmiany zachodzą także w relacjach domowych. Mężczyźni, uświadamiając sobie różnice biologiczne między płciami, zmieniają stosunek do wypełniania obowiązków domowych i wychowywania dzieci, nie traktując ich już jako przeznaczone kobietom na wyłączność.

Garść statystyk: 52 państwa nadal nie gwarantują w swoich konstytucjach równych praw dla kobiet i mężczyzn. W wielu krajach dyskryminacja ze względu na płeć wciąż jest zauważalna w normach prawnych i społecznych. Poczyniono pewne postępy, jednak od dziesięcioleci kobiety zarabiają średnio o 24% mniej niż mężczyźni. W 2015 roku kobiety stanowiły jedynie 22% wszystkich parlamentarzystów na świecie. Jest to powolny wzrost w ciągu dziesięciolecia – w 1995 roku odsetek ten wynosił 11,3 %.

CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE

Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

Pomimo tego, że na naszej planecie mamy wystarczającą ilość wody pitnej, wciąż brakuje jej dla ponad 40% ludzi na świecie. Jednym z przykładów konsekwencji braku dostępu do czystej wody są biegunka i jej powikłania. Z ich powodu każdego dnia umiera około 1000 dzieci. Poprawienie warunków sanitarnych i dostępu do wody pitnej w krajach Globalnego Południa wymaga inwestycji w technologie umożliwiające gromadzenie i odsalanie wody, oczyszczanie ścieków oraz ponowne wykorzystanie wody.

Garść statystyk: Faktycznie, statystyki mówiące o tym, że „2,4 miliarda ludzi nie ma dostępu do podstawowych urządzeń sanitarnych” czy „3 na 10 osób nie ma dostępu do bezpiecznej wody pitnej” wydają się nie mieć pokrycia w naszej polskiej codzienności (źródło: <https://www.un.org.pl/cel6>).

Tylko to wcale nie oznacza, że jesteśmy w bardzo komfortowej sytuacji. Tak Polska, jak i cała Europa (w której ponad połowa wód powierzchniowych nie jest w dobrym stanie ekologicznym, a stan chemiczny 25% wód podziemnych jest oceniany jako zły), musi mierzyć się z wieloma wyzwaniami z tego obszaru i nadchodzącymi suszami.

CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

60% światowej emisji gazów cieplarnianych wiąże się z produkcją energii. Jest to jedna z ważniejszych przyczyn zmiany klimatu, dlatego musimy ograniczyć udział węgla w produkcji energii. Unowocześnienie źródeł energii wiąże się także z poprawą jakości powietrza. W Polsce dzieje się to np. dzięki odchodzeniu od spalania odpadów lub węgla złej jakości oraz rezygnacji z pieców, które spalają te surowce w nieefektywny sposób. Na Sri Lance ten sam efekt osiągany jest poprzez rezygnowanie z lamp naftowych i kuchenek na drewno lub odchody zwierzęce. Lokalna produkcja energii z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, np. słońca lub wiatru, pozwala uniezależnić użytkowników od dostawców energii. Oznacza to również łatwiejszy dostęp do nowych technologii. Dzięki temu ludzie z dala od miast mogą np. skorzystać z bankowości mobilnej lub sprawdzić prognozę i ostrzeżenia pogodowe.

Garść statystyk: Polska ma to szczęście, że praktycznie wszyscy jej mieszkańcy mają dostęp do energii elektrycznej i bezpiecznych kuchenek. Dlaczego to jest ważne? Około 13% ludności na świecie nie ma dostępu do niezawodnej energii elektrycznej. Co więcej około 3 miliardy ludzi gotuje przy wykorzystaniu drewna, węgla lub odchodów zwierzęcych, co ma negatywne skutki dla ich zdrowia. Niestety energia, którą się posługujemy nie jest nowoczesna i charakteryzuje się wysokimi emisjami oraz niewystarczającą efektywnością.

WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA

Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

Wzrost gospodarczy jest często wykorzystywany jako wyznacznik dobrobytu, jednak postrzeganie go jako jedyne go czynnika jakości życia jest błędem. Obliczając wzrost gospodarczy, nie bierze się pod uwagę np. tego, czy poprawa ogólnego stanu gospodarki prowadzi również do zmniejszenia nierówności między ludźmi. Dodatkowo wzrost gospodarczy wiąże się ze zwiększeniem wykorzystywania zasobów naszej planety, w wyniku czego następuje niszczenie środowiska. Dlatego ONZ zwraca uwagę na znaczenie zrównoważonego rozwoju, który uwzględnia potrzeby zarówno ludzi, jak i środowiska oraz pozwala skorzystać tym, którzy dotąd nie mieli zasobów niezbędnych do dobrego życia.

Garść statystyk: Czy wiesz, że w Polsce wciąż zarabia się za mało, a szkoły uczą wielu niepotrzebnych umiejętności (wg badań Personnel Service S.A.)? Faktem jest, że mamy wysokie zróżnicowanie zarobkowe, a większość osób, które zarabia najniższą krajową (14% społeczeństwa) lub nie jest w stanie w ogóle pracować, żyje w stanie ubóstwa. Jest to z pewnością wynik tego, że w Polsce nadal zbyt mały nacisk kładzie się na naukę uniwersalnych umiejętności, takie jak rozwiązywanie problemów, kreatywność i samodzielność w myśleniu, praca zespołowa.

INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważony przemysł oraz wspierać innowacyjność

W wielu krajach rozwijających się brakuje podstawowej infrastruktury drogowej, sanitarnej, wodnej oraz elektryczności i technologii informacyjno-komunikacyjnej. Te braki wpływają negatywnie zarówno na gospodarkę, jak i na życie ludzi. Nie bez powodu przemysł kojarzy się z ogołoconym krajobrazem i kominami, z których wydobywają się chmury dymu. Tego rodzaju działalność, poza negatywnym wpływem na środowisko, wiąże się też z nierównościami między ludźmi – często właśnie najubożsi mieszkają na najbardziej zanieczyszczonych terenach. Przemysł i infrastruktura przyszłości muszą służyć równości, ale też odnowie środowiska naturalnego. Z tego powodu należy inwestować w innowacyjne technologie, które pozwolą na oszczędzanie energii i materiałów podczas produkcji przemysłowej. Trzeba również zadbać o zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do infrastruktury związanej z edukacją i opieką zdrowotną.

Garść statystyk: Polska pod względem innowacyjności w swojej gospodarce, w porównaniu z innymi krajami OECD (36 wysoko rozwiniętych i demokratycznych państw), znajduje się na jednym z ostatnich miejsc. Innowacje wcale nie muszą oznaczać wielkich odkryć i używania nowoczesnych maszyn. Mogą to też być zmiany w sposobie pracy skracające czas wykonywania zadań czy optymalizujące organizację. Wiele polskich firm nie radzi sobie z zarządzaniem czasem, co znacznie zmniejsza produktywność.

MNIEJ NIERÓWNOŚCI

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

Nierówności dzielą społeczeństwo – zarówno to globalne, jak i wewnątrz każdego kraju. Dążenie do zapewnienia równych szans dla wszystkich ludzi to nie tylko nakaz moralny zapisany w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. To także metoda na poprawę dobrobytu całej ludzkości.

Nierówności wynikają najczęściej z czynników, na które nie mamy wpływu: ubóstwa, pochodzenia, płci, wieku, orientacji seksualnej, religii itp., a ich konsekwencje są dla nas dotkliwe. Jednym z przejawów nierówności jest dyskryminacja. Oznacza ona ograniczenie dostępu do potrzebnych dóbr i usług dla ludzi z określonej grupy. Mowa np. o dostępie do jedzenia, leczenia, edukacji wysokiej jakości. Dyskryminacją jest również odrzucenie lub wysmianie kogoś z grupy ze względu na jakąś jej lub jego cechę: płeć, wygląd, posiadanie lub nie jakichś przedmiotów, wyznanie, orientację seksualną czy kolor skóry. Jeśli się dobrze nad tym zastanowić, to każdy i każda z nas w ciągu jednego dnia może dyskryminować, jak i być obiektem dyskryminacji. Codziennie też mamy szansę wyciągnąć rękę do osób jej doświadczających.

Garść statystyk: Badania dotyczące krajów rozwijających się potwierdzają, że wskaźnik umieralności dzieci poniżej piątego roku życia w regionach skupiających 20% najbiedniejszej ludności świata jest trzykrotnie wyższy niż wskaźnik dotyczący bogatszych regionów. W skali światowej znacząco wzrósł poziom ochrony socjalnej, mimo to istnieje pięciokrotnie większe prawdopodobieństwo, że osoby z niepełnosprawnością poniosą duże większe koszty zdrowotne niż osoby pełnosprawne.

ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Prawie połowa ludności świata – 3,5 miliarda ludzi – żyje w miastach. Mimo iż zajmują one jedynie 3% powierzchni Ziemi, odpowiadają za 60-80% zużycia energii i 75% dwutlenku węgla produkowanego przez ludzi. W związku z przewidywanym wzrostem liczby ludzi zamieszkujących obszary miejskie do 5 miliardów w 2030 roku, potrzebujemy skuteczniej, niż do tej pory, zarządzać i planować miasta. Dlatego coraz częściej mówi się o zrównoważonych miastach, które miałyby zapewnić godne warunki życia, nie stwarzając problemów dla siebie i reszty świata w przyszłości. Niestety sposobem zrównoważenia niektórych miast Globalnej Północy bywa przeniesienie przemysłu, rolnictwa, a nawet odpadów na Globalne Południe, co skutkuje powstawaniem dzielnic biedy, pogorszeniem stanu środowiska naturalnego i klimatu oraz powoduje migracje.

Wyzwanie jakie czeka miasta w najbliższych dekadach to ciągły wzrost liczby mieszkańców. Wynikiem tego jest wiele zadań w zakresie tworzenia nowej, przyjaznej dla każdego infrastruktury – tej technicznej oraz tej społecznej. Szalone tempo rozwoju miast powoduje ciągłe braki np. nienadążanie w procesie przygotowania miejsca dla nowych mieszkańców.

Garść statystyk: Według Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) odsetek ludności żyjącej w mieszkaniach z przeciekającym dachem, wilgotnymi ścianami, podłogami, fundamentami lub ze zgnilizną ram okiennych czy podłóg, wynosi 12,1% (2017). Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych to 26,18% (2018). Średnioroczne poziomy pyłu zawieszanego w 12 polskich aglomeracjach wynosi 22,1% (2017).

ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

Zrównoważona konsumpcja oznacza nabywanie rzeczy i usług przyjaznych zdrowiu oraz środowisku, jak również takich, których naprawdę potrzebujemy. W Polsce problemem pozostaje kwestia marnowania żywności. Wyrzucanie jedzenia jest stratą pieniędzy, złym przykładem dla innych oraz ma negatywny wpływ na środowisko. Razem z żywnością marnujemy energię i wodę potrzebne do jej wyprodukowania, a rozkładające się resztki są źródłem emisji gazu cieplarnianego – metanu. Jak zawsze pierwszy i najważniejszy krok to uświadomienie sobie, że jesteśmy częścią problemu, a także rozwiązania. Zrównoważona konsumpcja i produkcja wymagają zmian zarówno po stronie producentów, jak i konsumentów. My jako konsumenci możemy dokonywać świadomych wyborów kupując mniej i tylko to, czego potrzebujemy wraz z zachowaniem zasad sprawiedliwego handlu.

Garść statystyk: Jeśli, zgodnie z szacunkami, populacja świata do 2050 roku wzrośnie do 9,6 miliarda, to do prowadzenia dotychczasowego stylu życia będziemy potrzebować bogactw naturalnych w ilościach odpowiadających trzykrotności zasobów naszej planety. W 2017 r. w Polsce zebranych zostało 11 968,7 tys. ton odpadów komunalnych. Oznacza to, że na jednego mieszkańca Polski przypadało średnio 312 kg śmieci.

DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

Obecne zmiany klimatyczne są odczuwane na wszystkich kontynentach. Zakłócają one rozwój krajowych gospodarek oraz zagrażają życiu całych społeczeństw. Jednak wciąż możliwe jest obniżenie tempa wzrostu średniej temperatury na Ziemi. Prognozy naukowe dotyczące przyszłego stanu naszej planety to masowe migracje z terenów niezdatnych do życia, walka o wodę pitną, nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe w bliskiej perspektywie czasowej. To przerażająca wizja przyszłości, ale ONZ proponuje, zamiast o wizji końca świata, rozmawiać o świecie, w którym chcemy żyć w przyszłości. O zasadach, które będą służyły naszemu dobremu samopoczuciu, o diecie, która przyczyni się do naszego zdrowia i sprawności fizycznej, o gospodarce, w której możemy realizować swoje zainteresowania, o środowisku naturalnym, w którym możemy znaleźć wytchnienie i energię do działania. Rozwiązania przyjazne dla klimatu są często dobre także dla nas!

Garść statystyk: Do kwietnia 2018 roku 10 krajów rozwijających się przedłożyło pierwsze plany adaptacyjne w zakresie reagowania na zmiany klimatu. Co roku kraje rozwinięte aktywizują środki finansowe w wysokości 100 mld USD na działania łagodzące skutki zmian klimatycznych.

ŻYCIE POD WODĄ

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
Woda deszczowa, woda pitna, pogoda i klimat, linie brzegowe, sporo naszej żywności, a nawet tlen, którym oddychamy, są zależne od mórz i oceanów. Uważne zarządzanie tymi zasobami jest kluczem do zrównoważonej przyszłości. Oceany i ekosystemy morskie to bardzo ważne źródło tlenu (około 50%). Ponadto regulują klimat również w głębi kontynentu. Dzięki pochłanianiu około 30% wytwarzanego przez ludzi dwutlenku węgla, łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Jednak ponoszą przy tym wysoką cenę – pochłaniany CO₂ wchodzi w reakcję z wodą i prowadzi do podnoszenia się poziomu kwasowości oceanów. Skutkuje to wyginięciem wielu gatunków i osobników roślin i zwierząt, których domem jest słona woda. Wzrost średniej globalnej temperatury również wpływa na pogarszanie się stanu oceanów. Wyższa temperatura wody powoduje np. masowe wymieranie raf koralowych, wraz z którymi odchodzą, nie tylko piękne podwodne krajobrazy, ale przede wszystkim różnorodność biologiczną.

Oceany są największym źródłem białka na świecie, a ponad trzy miliardy ludzi polega na morskiej i przybrzeżnej różnorodności biologicznej, aby utrzymać się przy życiu.

Garść statystyk: Oceany pokrywają trzy czwarte powierzchni Ziemi – zawierają 97% wody na świecie i stanowią 99% przestrzeni do życia na naszej planecie. W oceanach żyje niemal 200 tysięcy zidentyfikowanych gatunków, a ich faktyczna liczba może sięgać milionów. Oceany pochłaniają około 30% dwutlenku węgla powstałego w wyniku działalności człowieka i tym samym łagodzą skutki globalnego ocieplenia. Niestety, wody przybrzeżne ulegają zanieczyszczeniu i eutrofizacji (czyli przeżyźnieniu środowiska morskiego). Jeżeli nie zostaną podjęte stosowne działania, szacuje się, że do 2050 roku zjawisko eutrofizacji wzrośnie na obszarze obejmującym 20% dużych ekosystemów morskich.

ŻYCIE NA LĄDZIE

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej

Wycinanie drzew to nie tylko zmiana w krajobrazie, do której przyczynia się rolnictwo, budowa elektrowni wodnych, kopalnie czy przemysł. Lasy produkują tlen, usuwają zanieczyszczenia z powietrza, zapobiegają erozji gleb, zatrzymują wilgoć i chronią przed powodzią, a także stanowią ostoję różnorodności biologicznej. Wylesianie prowadzi do zmiany lokalnego klimatu, a w skrajnych przypadkach nawet do pustynnienia całych obszarów. Konsekwencje odczuwają nie tylko miejscowe zwierzęta i rośliny, ale także miliony ludzi, dla których las jest domem, źródłem pożywienia i utrzymania. Wyższe temperatury, przedłużające się susze i działalność człowieka (np. wypalanie lasów pod dochodowe uprawy, takie jak palmy olejowe) zwiększają ryzyko pożarów lasów na wielką skalę. Przykładem może być pożar w 2015 roku w Indonezji, który NASA nazwała największą katastrofą ekologiczną XXI wieku spowodowaną przez człowieka.

Garść statystyk: W latach 2010–2015 powierzchnia obszarów leśnych na świecie zmalała o 3,3 mln hektarów. Ma to szczególny wpływ na życie ubogich ludzi zamieszkujących wsie, którzy utrzymują się przede wszystkim z leśnych surowców, flory i fauny. Ocenia się, że poziom utraty gruntów ornych jest 30-35 razy większy niż kiedykolwiek w historii. Ponadto, z około 8300 znanych gatunków zwierząt, 8% już wyginęło, natomiast 22% jest zagrożonych wymarciem. Nielegalne kłusownictwo i handel dzikimi zwierzętami to działania, które kłócą się z ochroną środowiska. Prawie 7000 gatunków zwierząt i roślin na terenie 120 państw jest nielegalnie sprzedawana.

POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

Rządy prawa oraz rozwój są powiązane i nawzajem się wzmacniają. Jeśliby wyeliminować przestępstwa finansowe, zaoszczędzone pieniądze mogłyby rozwiązać problem skrajnego ubóstwa. Demokratyczne ustroje oraz powszechny udział obywateli i obywaterek w procesie politycznym to niezaprzeczalne osiągnięcie niektórych współczesnych społeczeństw. Jednak jest ono stosunkowo nowe. Nawet Stany Zjednoczone, kraj uważany za kolebkę nowożytnej demokracji, jeszcze w latach 60. XX wieku brutalnie dyskryminował Afroamerykanów, a rozumienie pojęcia równości gwałtownie ewoluowało dopiero w wyniku mobilizacji społecznej. Zmiana prawa to jedno, ale zmiana mentalności i ram rozumienia świata to wyzwanie zupełnie innych rozmiarów. Pamiętajmy jednak, że to masowy udział obywateli i obywaterek w życiu publicznym prowadzi do tych rewolucyjnych zmian. Żaden rząd czy instytucja nie zmieni się, jeśli nie zażąda tego społeczeństwo.

Diagnoza świadomości prawnej Polaków przeprowadzona w 2016 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia pokazała, że z wiedzą Polaków na temat ich praw nie jest dobrze. Przyczyn jest wiele – wielość i skomplikowanie przepisów z różnych dziedzin, ale także częstość ich zmian. I nie, nie chodzi o trudne prawnicze zagadnienia, które ciężko zrozumieć, ale o te całkiem podstawowe, które każdy powinien znać – a to po to, żeby poradzić sobie z prostymi sytuacjami życia codziennego.

Garść statystyk: Koszt korupcji, łapówkarstwa, kradzieży i unikania podatków w krajach rozwijających się wynosi 1,26 bilionów USD rocznie. Fundusze te mogłyby posłużyć do poprawy losu tych, którzy żyją za mniej niż 1,25 USD przez okres przynajmniej sześciu lat.

PARTNERSTWO NA RZECZ CELÓW

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Cel ten dotyczy głównie współpracy międzynarodowej na rzecz wspólnego celu – zrównoważonego rozwoju. **Realizacja każdego z Celów Zrównoważonego Rozwoju jest uzależniona od wszystkich pozostałych.** Nasze zdrowie (Cel 3) będzie znacznie lepiej chronione, jeśli uda nam się o zatrzymać zmianę klimatu (Cel 13). Czyste źródła energii odnawialnej (Cel 7) pomogą chronić życie w wodzie i na lądzie (Cele 14 i 15). Dostęp do czystej wody i poprawa

warunków sanitarnych (Cel 6) mają bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji kobiet na świecie (Cel 10). Przykłady można by mnożyć, ale kluczowe są współzależności, na które natkniemy się na każdym kroku i poziomie. Naturalną konsekwencją tej sieci zależności między Celami jest też potrzeba współpracy wszystkich możliwych instytucji na drodze do ich realizacji. Z jednej strony mamy Organizację Narodów Zjednoczonych, która zainicjowała zdefiniowanie Celów Zrównoważonego Rozwoju i monitoruje ich wdrażanie, a także międzynarodowe mechanizmy pomocy humanitarnej i współpracy rozwojowej, a z drugiej strony jesteśmy my – niezależnie od wieku, przekonań czy zawodu nasze decyzje kształtują świat wokół nas.

Garść statystyk: W 2017 roku oficjalna pomoc rozwojowa wyniosła 146,6 mld USD. Oznacza to spadek o 0,6% w ujęciu realnym w porównaniu z rokiem 2016. Liczba użytkowników Internetu w Afryce niemal podwoiła się w ciągu ostatnich czterech lat, a 30% światowej młodzieży korzysta aktywnie z cyfrowych technologii od co najmniej pięciu lat. Jednak niemal 4 miliardy ludzi nie korzystają z Internetu, z czego 90% pochodzi z państw rozwijających się.

Zespół ds. CZR GK ZHP

Na podstawie:

1. „Ścieżki do Celów”
https://globalna.ceo.org.pl/sites/globalna.ceo.org.pl/files/planszesdg_final.pdf.
2. Treści kursu internetowego dla nauczycieli i nauczycielek “Edukacja wobec wyzwań” opracowanego przez E. Kielak i A. Kertyczak na zlecenie Fundacji Edukacja dla Demokracji.
3. Witryna Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ - <https://www.un.org.pl/>.